

EKONOMI
HÖGSKOLAN
Lunds universitet

Nationalekonomiska institutionen

Kandidatuppsats 10 p

VT 2005

Gammalt vin i nya läglar?

- Är PRS-initiativet endast en nydaning av tidigare
strukturanpassningsprogram?

Författare: Ulrika Ohlsson 780810-5907
Johanna Persson 820610-3346

Handledare: Anders Danielsson

Abstract

Denna studie har vi ägnat åt att undersöka PRS-dokumenterna, vilka innefattas under IMF och Världsbankens nya skuldreduceringsprogram som ska präglas av nationellt ägande, nationellt drivande och landsspecificering. Frågan vi ställt oss är om dessa dokument är landsspecifika eller om de är mer generellt utformade och då ej så anpassade till det enskilda landets förhållanden. Vi har även tagit del av den kritik som riktas mot PRS-initiativet och försökt utröna hur pass befogad denna är. Kritikerna menar bl.a. att PRS-initiativet endast är en fortsättning på tidigare strukturanpassningsprogram (framtagna av IMF och Världsbanken) och inte alls något nytt inom utvecklingsarbetet. Undersökningen vi gjort har begränsats till att innefatta sju olika Afrikanska länder söder om Sahara och tre olika sektorer (hälsa, utbildning och export) från deras PRS-dokument. Förutom dessa sektorer har vi även granskat dokumentens struktur och upplägg.

Det vi kan säga efter studiens avslutning är att vi tycker oss finna stora likheter mellan ländernas PRS-dokument och även likheter till tidigare strukturanpassningsprogram som IMF och Världsbanken legat bakom. Vi anser därför inte att PRS-initiativet är den nydaning inom utvecklingsarbetet som det hävdats av IMF och Världsbanken då det nationella ägandet, nationella drivandet och landsspecificeringen inte fått den genomslagskraft som det borde.

Innehållsförteckning:

1. Introduktion	6
1.1 Syfte	7
1.2 Metod Material	7
1.3 Avgränsningar	7
2. Bakgrund HIPC	8
2.1 Skuldlätnadsprocessen	10
2.2 IMF och Världsbanken	10
3. Presentation av länderna	11
3.1 Etiopien	11
3.2 Benin	12
3.2.1 Utbildning och hälsa	13
3.3 Ghana	13
3.3.1 Utbildning och hälsa	14
3.4 Mali	15
3.4.1 Hälsa	15
3.4.2 Utbildning	16
3.5 Senegal	16
3.5.1 Hälsa	17
3.5.2 Utbildning	17
3.6 Niger	17
3.6.1 Utbildning	18
3.6.2 Hälsa	18
3.7 Mocambique	19
3.7.1 Utbildning	20
3.7.2 Hälsa	20
3.8 Slutsatser om våra sju länder	20
4. Genomgång av ländernas PRS-dokument	21
4.1 Benin	21
4.1.1 Utbildning	21
4.1.2 Hälsa	22
4.1.3 Export	23
4.2 Etiopien	24
4.2.1 Utbildning	25
4.2.2 Hälsa	26
4.2.3 Export	27
4.3 Ghana	28
4.3.1 Utbildning	28
4.3.2 Hälsa	29
4.3.3 Export	31
4.4 Mali	31
4.4.1 Utbildning	32

4.4.2 Hälsa	33
4.4.3 Export	34
4.5 Mocambique	35
4.5.1 Utbildning	36
4.5.2 Hälsa	37
4.5.3 Export	37
4.6 Niger	38
4.6.1 Utbildning	38
4.6.2 Hälsa	39
4.6.3 Export	39
4.7 Senegal	40
5. Analys	42
5.1 Kritik mot HIPC-initiativet och PRS-dokumenterna	42
5.2 Analys av PRS-dokumenterna	47
5.2.1 Mål och strategier inom våra valda sektorer	48
5.2.2 Fattighetsprofil	49
5.2.3 Likheter mellan PRS-dokumenterna	50
5.2.4 Makroekonomi och neoliberalism	51
5.2.5 Svagheter i resursallokeringen	53
5.2.6 Deltagande i utvecklingsprocessen av PRS-dokument	54
5.2.7 Källkritik	55
5.3 Diskussion angående PRS-dokumentens potential och framtid	56
6. Sammanfattning och Slutsats	58
7. Källförteckning	60
Bilaga 1 (Makroekonomiska indikatorer) och Bilaga 2 (Landsbeskrivning i siffror)	

Förkortningar

HIPC- Heavy Indebted Poor Countries

PRSP- Poverty Reduction Strategy Papers

IMF- International Monetary Fund

WB- World Bank

IEO- Independent Evaluation Office

OED- Operations Evaluation Department

HDI- Health Development Index

WDM- World Development Movement

1. Introduktion

Sedan 1980-talet så har de fattiga ländernas skuldbörda varit ett stort och omdebatterat problem världen över, då denna skuldbörda är ett hinder för de fattiga ländernas utveckling och tillväxt. Resurser inom länderna som skulle ha behövts till utbildning och hälsa har istället gått till återbetalning av deras stora lån, vilket ytterligare har försämrat situationen i de redan fattiga länderna.

I början 1970-talet lånade västvärlden ut stora summor pengar till u-länderna, vilka var i stort behov av pengar då de kändes av fattigdom och ekonomiska problem. Förhållandena för att låna pengar var gynnsamma då räntorna var låga och det fanns många villiga investerare i västvärlden. Detta gjorde att många lånade, när de förmånliga lånevillkoren sedan ändrades i slutet på 70-talet så var skuldkrisen ett faktum, eftersom många hade lånat mer än de var kapabla att betala tillbaka. I början av 1980-talet så deklarerade Mexico som första land att de inte kunde betala tillbaka sin skuld och kort där efter gick många andra u-länder ut med samma förkunnelse. Detta gjorde att utlåningssystemet ändrades, motkrav började nu krävas för att få låna pengar. IMF och Världsbanken utvecklade ett strukturanpassningsprogram vilket länder skulle följa för att få fortsatta lån. Detta program präglades av den tidens nyliberala anda, vilken lovordade fria marknader, privatisering och avregleringar. Detta strukturanpassningsprogram ledde inte till några nämnvärda resultat, då varken ländernas tillväxt förbättrades eller dess fattigdom reducerades och skulden snarare ökade. På grund av avsaknaden på goda resultat så har strukturanpassningsprogrammet fått hård kritik. Många anser att IMF och Världsbanken skapade programmet helt i eget intresse och inte tog hänsyn till förhållandena i de skuldtungda länderna eller deras verkliga behov. Detta mynnade ut i diskussioner om skuldavskrivning, vilket 1996 ledde fram till HIPC initiativet där kraven för skuldlättnad fortfarande skulle vara strukturanpassning, men nu skulle kraven anpassas till förhållandena i länderna och deras behov. Länderna skulle även själva vara delaktiga i processen med att utveckla sina strategier. Då IMF och Världsbanken insett att endast ekonomisk tillväxt inte automatiskt leder till fattigdomsbekämpning så inriktades verksamheten nu mer på att reducera fattigdomen. Är detta program en nydaning inom utvecklingstänkandet eller är det bara en kopia av 80-talets strukturanpassningsprogram? (Forumsyd).

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att studera huruvida dagens strukturanpassningsprogram (PRSP) är anpassade till ländernas behov och utveckling eller om de snarare är utformade utifrån givarsamhällets (IMF, Världsbanken och övriga som är delaktiga i att ge skuldlättnader) intressen. Tanken är också att se på den kritik som riktas mot PRS-initiativet, vilken är kritiken och verkar den befogad.

- Är PRS dokumenten anpassade efter vart lands förutsättningar och behov eller är de generellt utformade så att de ej tar hänsyn till vart lands specifika förhållanden?
- Är kritiken mot PRS-initiativet befogad?

1.2 Metod och material

För att besvara vår frågeställning så har vi jämfört PRS dokument med länders faktiska förhållanden. Dessa dokument finns tillgängliga på Internet på Världsbankens och IMF: s hemsidor, här hittar vi även information om hur ländernas specifika förhållanden ser ut. Vi har även granskat utvärderingar och kritiska röster mot programmet. Utvärderingarna vi granskat kommer från IMF och Världsbankens egna fristående utvärderingsinstitut (IEO och OED). De kritiska rösterna kommer främst från olika fristående organisationer.

Då HIPC intiativet och PRSP är ett relativt nytt fenomen så finns det inte så mycket tryckt litteratur att tillgå inom ämnet utan nästan all information finns utlagt på Internet. Internet är därför vår huvudsakliga källa i denna studie.

1.3 Avgränsningar

För att kunna genomföra denna studie så har vi fått avgränsa oss till att bara studera ett visst antal länders PRS-dokument och vissa sektorer inom dessa. Vi har valt sju av de länder som har nått completion point och implementerat sitt PRSP. Länderna är: Benin, Etiopien, Ghana, Mali, Senegal, Niger och Mocambique. De sektorer vi har valt att titta närmare på är: Utbildning, Hälsa och Export. Anledningen till att vi valt just dessa sektorer är att de är av stor betydelse för ett lands utveckling och tillväxt. Sjukvård främjar direkt de fattigas välfärd och kvaliteten på mänskligt kapital vilket i sin tur förbättrar förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. Utbildning bidrar till att utveckla det humana kapitalet genom att förbättra individers kapacitet och ge möjligheter för de fattiga, detta leder till en större och mer kvalitativ

arbetskraft. Det blir nu lättare att ta till sig ny teknologi, vilket är viktigt för tillväxten. Exporten kan öka intäkterna och föra med sig nödvändigt utländskt kapital in i landet och på så sätt bidra till ett lands utveckling.

2. Bakgrund HIPC-initiativet

HIPC initiativet är ett skuldlättnadsprogram som år 1996 startades av IMF och Världsbanken och innefattar idag 42 länder, programmet är unikt i sitt slag då det är det första som även innefattar avskrivning av de multilaterala skulderna. Programmet skulle underlätta de mest skuldtyngda ländernas situation och leda till att utvecklingen och fattigdomsreduceringen i dessa länder tog fart. Inget land skulle ha en större skuld än de klarade av. Programmet styrs inte endast av dess grundare utan även av många organisationer och regeringar världen över. Handlingsplanen går ut på att ge dessa länder hjälp med att reducera sina skulder till fordringsägarna, de pengar som frigörs genom skuldlättnader kan nu användas för att minska fattigdomen i landet. Det huvudsakliga målet med HIPC-initiativet var att ge de mest skuldtyngda länderna skuldlättnader så att de når en hållbar skuldbörda. Definitionen av hållbar skuldbörda är en situation där landet klarar av sina betalningsförpliktelser både nu och i framtiden utan att behöva ta nya lån eller omförhandla befintliga (IMF HIPC). Då initiativet inte gav de resultat som önskats och kritiska röster mot HIPC började höras så gjordes år 1999 vissa förändringar i hopp om att bättre resultat skulle uppnås. De kritiska rösterna ansåg att HIPC inriktade sig för mycket på ekonomisk tillväxt och inte på de enskilda ländernas behov, kritikerna ansåg även att HIPC var för likt de tidigare strukturanpassningsprogrammen som de senaste åren blivit väldigt kritiserade. Programmet, som kom att kallas HIPC 2, stärktes nu för att ge bredare, djupare och snabbare skuldlättnader. Definitionen på hållbar skuldbörda minskade, vilket ledde till att fler länder blev aktuella för HIPC. Reformerna och krav som tidigare ställts på länderna anpassades nu mer till landets egen situation och skuldlättnaderna skulle tydligare kopplas till fattigdomsbekämpning. Den största anledningen till att denna koppling skulle ske var att IMF och Världsbanken hade insett att ekonomisk tillväxt inte automatiskt leder till fattigdomsreducering. För att förankra fattigdomsbekämpningen till skuldlättnadsprogrammen så bestämdes det att alla fattiga länder som önskade få en reducerad skuld eller nya lån skulle utveckla ett eget PRSP (Forumsyd).

PRSP är en landbaserad strategi för fattigdomsbekämpning som ska fungera som en länk mellan nationella verksamheter och bistånds givare. Strategin ska verka för att FN: s millennium mål ska uppfyllas, vilket bl.a. är att halvera fattigdomen mellan 1990-2015. Det är landets egen regering, som genom en process där inhemska aktieägare och externa utvecklings partners (här innefattas IMF och Världsbanken) medverkar, som skapar PRS dokumentet, i vilket strukturella, sociala och makroekonomiska policys och program som landet ska följa för att gynna tillväxt och reducera fattigdom beskrivs. Dokumentet innefattar även de finansiella behoven för att punkterna ovan ska kunna genomföras. Stor vikt läggs vid att utvecklingspolitiken ska grundas på nationellt ägandeskap där de fattiga länderna ska styra sin egen utveckling och där Världsbanken, IMF och andra utvecklingspartners endast stöttar och hjälper när det behövs. På grund av detta läggs stor vikt vid nationellt ägandeskap av PRS dokumenten (IMF HIPC)

Ett PRSP ska följa vissa principer och följande punkter ska därför innefattas:

- Nationellt ägande av strategier. Detta sker genom brett deltagande av det civila samhället i formuleringen, implementeringen och utvärderingen av dokumentet.
- PRSP ska vara resultat inriktade och fokusera på saker som gynnar den fattiga.
- Dokumenten ska vara så pass övergripande att det tar hänsyn till fattigdomens flerdimensionella karaktär.
- Biståndsgivare och andra intressenter ska samordnas väl under PRSP processen där de ska arbeta för att främja landets strategier
- PRS dokument ska vara baserade på ett mellansiktigt och ett långsiktigt fattigdomsbekämpningsperspektiv (Unctad).

Dokumentets utformning bearbetas ständigt genom att Världsbanken och IMF granskar implementeringen och förverkligandet av strategierna. Den senaste granskningen ägde rum september 2004 och resultatet från denna var följande: Realism och flexibilitet ska få större vikt i processen, de viktigaste sektorerna och målen ska prioriteras i utvecklingsarbetet samt att diskussionerna kring processen ska bli mer öppna. Men även att biståndsgivare ska bli mer effektiva genom att rikta sitt stöd till det som prioriteras i PRS dokumentet. Som resultat av granskningen i september 2004 så har dokumenten förbättrats för att ge länderna större möjligheter att implementera sina strategier och minska uppfattningen och tron om att Världsbankens och IMF:s krav är det som driver processen. Meningen är att Världsbanken och IMF inte ska vara de drivande krafterna i processen utan istället fokusera på att ge

länderna feedback på deras PRSP och skapa en tydligare länk mellan de lån de ger och det som prioriteras i PRS dokumentet för det enskilda landet (IMF PRSP).

2.1 Skuldlättnadsprocessen

För att nå full skuldlättnad krävs det att man genomgår ett antal steg:

Till att börja med görs en analys av landets skulder, för att se vilka behoven är för skuldlättnad. Om landet anses ha en ohållbar skuldsituation, vilket innebär att de har skulder som är större än 150 % av de årliga exportintäkterna, så är det kvalificerat för att medverka under HIPC- initiativet. När ett land har gjort tillräckliga framsteg i sin ekonomiska utveckling så kommer de fram till nästa steg i processen kallad beslutspunkten, vilket innebär att Världsbanken och IMF formellt bestämmer att ett land är kvalificerat för att få sin första skuldlättnad, detta är en tillfällig skuldlättnad. När ett land nått beslutspunkten så sätts nya krav, dessa måste infrias för att landet ska kunna nå slutpunkten och få full och oåterkallelig skuldlättnad. Kraven handlar till största delen om att implementera reformer, så som att bibehålla makroekonomisk stabilitet samt genomföra minst ett år av PRSP. När länderna har nått hit har de nått slutmålet (full skuldlättnad) för detta program. Hittills har 15 länder nått denna punkt (IMF HIPC).

2.2 IMF och Världsbanken

Precis som vi har tagit upp tidigare så har IMF och Världsbanken fått mycket kritik för sitt tidigare strukturanpassningsprogram. Största delen av kritiken har riktats mot att dessa organisationer främst sett till sitt eget intresse och inte till de fattiga ländernas behov. På grund av all kritik, uteblivna resultat och påtryckningar från olika håll så har IMF och Världsbanken ändrat sitt utvecklingsarbete till att fokusera mer på länders behov och fattigdomsreducering. En del av förändringarna i att bedriva utvecklingsarbetet är utvecklingen av PRSP, genom dessa är det tänkt att länderna själva ska få kontroll över sin utveckling. Det nationella ägandet av strategin är något som ofta betonas och tanken är att den politik som presenteras i PRS dokumentet är den som ska gälla. Enligt givarna ska utvecklingsarbetet nu se annorlunda ut, men frågan är om förändringarna verkligen är så stora. Många intresseorganisationer är fortfarande kritiska och menar att IMF och Världsbanken fortfarande agerar mycket i eget intresse och att PRSP endast är ytterligare ett strukturanpassningsprogram.

3. Presentation av länderna

För att kunna jämföra förhållandena i de sju utvalda länderna med deras PRS dokument så följer nedan en presentation av länderna. Fokus läggs på de tre sektorerna (utbildning, hälsa och export) vi inriktar oss på. För att presentationen av länderna inte ska bli allt för långdragen så har vi sammanställt två matriser i bilagan, den första (bilaga 1) tar upp makroekonomiska indikatorer och den andra (bilaga 2) tar upp indikatorer för hur utbildnings- och hälsosituationen i länderna ser ut. Vi hänvisar därför redan nu till dessa matriser då denna presentation läses.

3.1 Etiopien

Etiopien är ett land med relativt mycket resurser, detta gör att landet har potential att utvecklas. Trots denna resurspotential lever dock en så stor del som 44.2% av landets hela befolkningen under fattigdomsnivån.

På grund av att Etiopien är så fattigt som det är och pga. dess stora statsskuld så har landet kvalificerat sig som HIPC land. Etiopien har visat på bra resultat vad det gäller att uppfylla de krav som ställts på landet för att få skuldlättnad vilket resulterat i att landet år 2001 nådde beslutspunkten och tre år senare även slutpunkten. I bilaga 1 finns vissa makroekonomiska indikatorer som visar hur landet utvecklats de senaste åren och även hur utvecklingen beräknas se ut de närmast kommande åren. Minskningen i BNP tillväxten som visas i matrisen år 2002/2003 beror antagligen på den svåra torka som härjade i landet 2002-2003, vilken försämrade skördarna och då även minskade exporten.

Historiskt sett så har Etiopien haft flera bakslag då både krig och torka har härjat inom nationens gränser och försvårat landets utveckling. 1980-talet var ett årtionde som kantades av båda dessa bakslag. På 90-talet försökte man sedan styra upp 80-talets nederlag. 1992 startade regeringen upp den första serien av ekonomiska reformprogram, meningen var att reformerna skulle få ekonomin mer marknadsorienterad, rationalisera statens roll och skapa ett bra klimat för privata investeringar. Makroekonomiska indikatorer tyder på att fattigdomen under 90-talet minskade, BNP visade då på en årlig tillväxttakt på nära 5% (genomsnitt) och inflationen höll sig på en jämn låg nivå, vilket tyder på att reformerna verkade vara ett lyckat drag. På 90-talet visade även landet på en uppåtgående trend inom jordbruksproduktionen, vilket är den huvudsakliga sektorn i ekonomin där ca 90 % av landets befolkning livnär sig. Även exporten ökade, ökningen berodde till stor del på de reformer som genomförts. Jordbruksprodukter

utgör den största delen av Etiopiens export. Den viktigaste grödan är kaffe (utgör 70 % av exporten). Landet är väldigt sårbart då dess export är så starkt beroende av en enda produkt, vilket i sin tur är en produkt vars priser fluktuerar mycket på världsmarknaden och som är känslig för klimatförändringar.

Då de väpnade konflikterna tog slut kunde Etiopien omfördela sina utgifter, pengarna som tidigare gått till konflikter kunde nu användas för social och ekonomisk utveckling.

Utbildning och hälsa fick nu en större budget att röra sig med. Total allokering på utbildning ökade från de tidigare 2.6 procenten av BNP till 3.5 procent år 1997. Med undantag från 1999 har den procentuella satsen av BNP som går till utbildning sedan fortsatt öka med åren. Även på hälsosektorn har det lagts mer pengar än det tidigare gjorts. I bilaga 2 visas hur utvecklingen sett ut inom de två sektorerna. Trots framstegen Etiopien gjort under 1990-talet så är landet fortfarande ett av de fattigaste i världen (Etiopien PRSP).

3.2 Benin

På slutet av 1980-talet karaktäriserades Benins ekonomi av minskande produktion, underskott i räkenskaperna och ett felande banksystem. Under denna tid skrev Benin på sitt första Strukturanpassningsprogram. Efter detta första Strukturanpassningsprogram har landet deltagit i ytterligare två, samtliga program har fokuserat på stabilisering, rehabilitering och att skapa en bra ekonomisk miljö som kan få fart på tillväxten. Förändringarna har förbättrat landets ekonomi och hjälpt till att reducera fattigdomen. Fattigdomsreduceringen har dock endast skett i de urbana områdena medan befolkningen i de rurala områdena snarare fått det sämre.

Efter de olika Strukturanpassningsprogrammen innefattas nu Benin under HIPC- initiativet. Landet nådde sin beslutspunkt år 2000 och år 2002 hade landet uppfyllt kraven som krävdes för slutpunkten, vilket ledde till att landets PRSP då kunde skrida i verk. Att Benin nått slutpunkten innebär att de upprätthållit en tillfredsställande makroekonomisk miljö och implementerat reformer enligt överenskommelse. I bilaga 1 finns ett antal makroekonomiska indikatorer för Benin, vilka visar på en relativt stabil situation (Benin Completion).

Ekonomi i Benin har visat på en bra utveckling de senaste åren. Mellan 1997 och 2001 var den genomsnittliga BNP tillväxttakten på 5.2 % medan inflationen låg runt 3.8 %. Landets befolkningstillväxt har även den varit hög (3.2 %) de senaste åren, vilket sätter en stor press på ekonomins prestationer. Trots att Benin ekonomi haft en relativt gynnsam utveckling de

senaste åren så har landet fortfarande många svagheter såsom en låg investeringsnivå, en export som är beroende av en enda produkt (bomull) och föråldrade produktionsmetoder. Landet har dock även vissa styrkor som är viktiga i arbetet för att öka tillväxten och minska fattigdomen såsom ett demokratiskt styre där de humana rättigheterna respekteras, makroekonomisk stabilitet de senaste åren och ett gynnsamt geografiskt läge då landet ligger vid kusten och är granne med Nigeria, vilket är ett land med en stor inhemsk marknad p.g.a. sin stora befolkning (Benin Completion).

3.2.1 Utbildning och hälsa

Under 1990-talet har regeringen i Benin arbetat för att förbättra tillgången till utbildning, år 2000 beslutade regeringen att skolavgifterna skulle avskaffas för att fler barn skulle få möjlighet att gå i skolan. Detta har lett till att deltagandet i undervisningen ökat. Det råder dock stora skillnader mellan könen och olika områden i landet när det gäller uppslutningen i skolan, flickornas deltagande är t.ex. ej så stort som pojkarnas. Ett annat problem med utbildningen är att kvalitén på den är väldigt låg. Som visas i bilaga 2 så har även läskunnigheten påverkats positivt av satsningen på utbildning.

Även hälsotillståndet i Benin har förbättrats de senaste åren. För att nå framsteg har reformer inom hälsosektorn genomförts med målet att expandera den basala sjukvården så att fler människor kan ta del av den. Kampen mot sjukdomar såsom Malaria, tuberkulos och HIV/AIDS har även den intensifierats. Hälsoindikatorer (se bilaga 2) för landet visar på att hälsosituationen i landet verkligen har förbättrats de senaste 10 åren. Trots stora framsteg har Benin dock en lång väg att vandra i kampen för en bättre folkhälsa (Benin PRSP)

3.3 Ghana

Landet har som övriga Afrikanska länder varit koloniserat, år 1957 blev landet dock självständigt. Strukturerna i Ghanas ekonomi är nästan oförändrade sedan denna tid. Landet har genomgått flera ekonomiska kriser, höga inflationsnivåer, depreciering av den inhemska valutan, räkenskaperna har flera år visat på stora underskott vilket resulterat i stora skulder och tillväxten har varit stagnerad (Ghana PRSP). Även under senare delen av 1990-talet har Ghanas ekonomi kantats av kriser, år 1999 sjönk priserna på guld och kakao, vilket är landets viktigaste exportvaror. Samtidigt som detta skedde höjdes oljepriserna, olja är en nödig importvara för Ghana och följderna blev en handelsbalanschock. Underskottet som uppstod i handelsbalansen gav upphov till ökade skulder då landet blev tvunget att låna för att

finansiera underskotten. 2001 kom en ny regering till makten, ett makroekonomiskt program sattes då igång för att få landet ur skuldfällan, i samband med detta blev Ghana delaktigt i HIPC- initiativet. År 2002 nådde Ghana beslutspunkt, efter att den makroekonomiska stabiliteten förbättrats och BNP tillväxten ökats nådde landet även slutpunkten (Ghana Country Brief). De senare åren har de fattigdomsrelaterade utgifterna ökat markant, snabbast har utgifterna till hälsa och utbildning ökat.

Ett fundamentalt problem som präglar Ghana, precis som det präglar flertalet u-länder, är tilliten till ett fåtal råvaror då det gäller export. I Ghanas fall gäller det beroendet av kakao, guld och timmer. Jordbruket i Ghana står för 41 % av BNP och livnär ca 60 % av befolkningen.

Ghanas ekonomi präglas även av dualism då investeringarna som sker i landet är koncentrerade till ett antal områden. Ekonomin blir därför väldigt uppdelad och områden där det ej satsas och investeras kommer efter i utvecklingen. Följderna blir att gapet mellan fattiga och rika, gynnade och missgynnade, i samhället ökar. De stora skillnaderna och de olika förutsättningarna inom samma land gör det svårt att nå en hållbar utveckling som kommer alla till del, detta är ett problem för Ghana i dess utveckling och något som behöver bearbetas (Ghana PRSP).

3.3.1 Utbildning och hälsa

Trots att mer resurser ägnats åt hälso- och utbildningssektorn de senaste åren så ligger Ghana betydligt under det afrikanska genomsnittet på hur mycket utgifter som allokeras till de här två sektorerna. Indikatorerna inom hälsosektorn har visat på blandade resultat, se bilaga 2. Antalet personer som uppsöker vård då de är sjuka har dock minskat de senare åren, vilket är en klar försämring i försöket att skapa en bättre folkhälsa. Anledningen till minskningen tros bero på den höjning av avgifter för sjukvårdsbesök som skett. Även den geografiska placeringen av vårdcentraler/sjukhus spelar stor roll då det gäller hur många som har möjlighet att uppsöka vård. Förekomsten av HIV/AIDS i Ghana är stor, vilket skapar stora problem i familjer och i samhället som helhet då det oftast är personer i de mest produktiva åldrarna som drabbas.

Utbildningen i Ghana är som i flera andra fattiga länder bristfällig. Ca 32 % av alla vuxna över 15 år har aldrig gått i skolan, för kvinnor är denna siffra betydligt högre. Av dem som gick i skolan är det även många som aldrig fullföljde utbildningen utan hoppade av (vidare utbildningsindikatorer i bilaga 1) (Ghana Completion).

3.4 Mali

Mali är ett av världens fattigaste länder då man ser till BNP per capita. Enligt HDI, där även hälsa och utbildning innefattas, så visar landet på ännu sämre resultat. I en ranking av världens länder enligt HDI så kommer Mali bland de fem sista.

Fattigdomen i landet är väldigt utbredd och 63.8 % av befolkningen beräknas leva i fattigdom. Att vara fattig har främst varit ett ruralt problem, de senare åren har dock fattigdomen fått fäste i de urbana områdena också. Fattigdom karaktäriseras av undernäring, analfabetism, reducerad förväntad livslängd, dålig hälsa och en reducerad delaktighet i det ekonomiska och sociala livet. På grund av den utbredda fattigdomen och en stor statsskuld har Mali uppfyllt kraven för att kunna vara med under HIPC- initiativet (Mali PRSP)

På slutet av 1990-talet så ökade inkomsten per capita i landet för första gången sedan 1990. 2000/2001 stannade dock tillväxten upp, detta berodde främst på att produktionen av bomull, som är en av landets viktigaste exportvaror, sjönk med ca 50 %. Förutom bomull baseras Malis ekonomi främst på guld och boskap. Då exporten är beroende av ett fåtal produkter så är den väldigt sårbar för fluktuationer, denna sårbarhet har skapat ett intresse för en diversifiering av landets exportgrödor (Mali PRSP).

År 2000 nådde Mali slutpunkten under HIPC- initiativet två år senare hade Mali även lyckats nå slutpunkten genom att ha bibehållit en stabil makroekonomisk miljö, implementerat strukturella reformer enligt överenskommelsen och utarbetat ett fullständigt PRSP (Mali Completion).

3.4.1 Hälsa

Hälsotillståndet i Mali är dåligt om man jämför med övriga länder i Afrika söder om Sahara. Skillnaderna i befolkningens hälsosituation är även väldigt olika mellan de olika regionerna i landet. Landet har implementerat hälsosektors program för att förbättra befolkningens hälsa, vilket var ett av kraven för att nå slutpunkten. Andelen av regeringens budget som avses för hälsosektorn har i och med programmet ökat. Det är dock svårt att rekrytera sjuksköterskor och doktorer pga. att det saknas kvalificerade personer. Svårigheter i att attrahera folk till att jobba i de rurala fattigare områdena har även stötts på i arbetet för att öka antalet anställda inom hälsosektorn. Indikatorer visar dock på att hälsotillståndet i landet har förbättrats trots att det fortfarande är dåligt, se bilaga 2 (Mali Completion) .

3.4.2 Utbildning

Utbildningssektorn har varit prioriterad sedan början av 1990-talet. Mer pengar har budgeterats till sektorn vilket möjliggjort utveckling av sektorn. Det är främst grundskolan som prioriterats detta har gjorts genom en utbyggnad av antalet skolor och lärare. Trots att sektorn bearbetats i flera år så är utbildningsindikatorerna fortfarande väldigt låga. De utbildningsmöjligheter som finns har visat på dåliga resultat pga. dålig kvalitet på lärarna, dåligt och otillräckligt läromaterial såsom böcker, ett outvecklat kommunikations- och informationssystem och ett ogynnsamt sociokulturellt klimat. Det finns dock en viss potential inom utbildningssektorn t.ex. bidrar närvaron av den privata sektorn och industri- och sektorbaserade utbildningsprogram till denna potential. (Mali PRSP).

3.5 Senegal

Senegal är ett av Afrikas mest stabila länder med en demokratisk vald president och fria val. Landet lider dock av stora problem med hög arbetslöshet, där de flesta är ungdomar, ungdomsbrottslighet och droger (landet har stora problem med illegala cannabis odlingar inom landets gränser). Hela 54 % av landets befolkning lever under existensminimum och fattigdomen är mest koncentrerad till landsbygden där en familj oftast består av över 10 personer (Senegal landsinformation).

Mellan 1995 och 2003 har landet haft en verklig tillväxt i BNP på ca 5 % per år och inflationen har legat på under 1 %. Total BNP år 2003 var 6496 miljoner dollar och landet ligger på 107:e plats i världen (Senegal UNDP). Senegal är medlem av Västafrikas ekonomiska och monetära union och arbetar för en mer varaktig regional integration med en förenad tullunion mot omvärlden. Hela 82 % av landets BNP kommer från privat verksamhet, där serviceyrkena bidrar mest till landets BNP tillväxt. Dock är det fortfarande så att över 70 % av landets befolkning är sysselsatta i jordbruks sektor och det är jordnötter som är landets viktigaste export gröda men man exporterar även fisk, olja och bomull. Landet hade år 2003 en export på 1,23 miljarder dollar där Indien och Frankrike är viktiga exportländer.

Senegal nådde sin beslutspunkt i juni 2000, fyra år senare hade landet även nått slutpunkten, vilket innebar full skuldlättnad för all framtid (Senegal Completion).

3.5.1 Hälsa

Hälsosektorn i Senegal är dålig där sjukhusen oftast är placerade inne i städerna och där personalen ofta är dåligt utbildade och inte vill jobba på landsbygden, vilket medför att den fattiga befolkningen måste ta sig in till städerna när någon i familjen blir sjuk vilket ofta är svårt, då landet har en dålig infrastruktur och de varken har tillgång till kommunikationer eller pengar att ta sig den ofta långa sträckan till närmaste stad.

Av de sjukdomar som landet främst har problem med så är malaria en av de största orsakerna till insjuknande med hela 25 % av fallen och de är främst barnen och gravida som drabbas. Orsaker till dessa sjukdomar är att befolkningen särskilt de på landsbygden har dålig tillgång till rent och friskt dricksvatten. Andelen som är smittade med HIV/AIDS i landet är fortfarande ganska låg, även om sjukdomen håller på att öka (Senegal Completion).

Hälsosektorns utgifter ökade från 2000 med 1,3 % till 1,5 % 2002 för att under 2003 sjunka något, mest pga. att landet fick omfördela sina tillgångar få andra viktiga saker (ex infrastruktur) inom HIPC initiativet (Senegal PRSP).

3.5.2 Utbildning

Senegal har under de senaste åren förbättrat landets utbildningssektor men fortfarande finns mycket kvar att göra. Då många av landets barn tvingas jobba för att försörja familjen istället för att gå i skolan. Men räknar med att hela 37,5 % av alla barn mellan 5 och 15 år jobbar istället för att gå i skolan. Och fortfarande är andelen pojkar som börjar skolan mycket högre än andelen flickor. Ett annat problem är att många har svårt att få tag i skolböcker och annat material som behövs för att fullt ut kunna lära sig att läsa och skriva, vilket gör att många av de som ändå går i skolan ändå inte lär sig tillräckligt mycket (Senegal Completion).

3.6 Niger

Niger är ett land där klimatet är mycket varmt och torrt där stora delar består av öken, vilket medför stora miljöproblem så som ökenspridning, jorderosion och där den jord som faktiskt är brukbar används långt över vad som är brukligt. Vilket leder till problem för landets ekonomi då över 90 % av landets befolkning lever och arbetar med jordbruk och endast en liten del av landet är odlingsbart. Niger är alltså ett land med stora inkomstskillnader och där fattigdomen är väl utspridd (Niger Landsinformation).

I december år 2000 hade Niger uppfyllt de krav som Världsbanken och IMF ställt på landet, vilket ledde till att de nådde sin beslutspunkt. Landet hade år 2003 en total BNP på 2730 miljoner dollar och låg då på en 136:e plats i världen. År 2003 hade landet en BNP tillväxt på 5,3 % jämfört med 3 % år 2002, vilket beror på att landet under detta år hade goda skördar pga. mycket regn vilket ledde till en god ekonomisk tillväxt (Niger UNDP).

Landet har tidigare varit stor exportör av uranfyndigheter men då efterfrågan på uran har minskat i världen så har landets export av denna metall minskat kraftigt. Landet har dock andra naturtillgångar också såsom olja och guld, det gäller dock att lära sig utvinna dessa tillgångar för att kunna öka sin export. Men landet exporterar också kreatur och lök, där det främsta export landet är Frankrike. Mellan år 2001 och 2004 hade landet en relativt jämn export av landets BNP på runt 16 % med en liten nergång mellan 2002 och 2003 då exporten låg på runt 15 % av landets BNP. Landet har stort behov av att få ekonomisk hjälp utifrån av utländska investerare och Niger har bl.a. fått beviljat lån av Världsbanken år 2000 för att på så vis kunna förändra landets politiska struktur till det bättre (Niger Completion).

3.6.1 Utbildning

Kvalitén på utbildningen i Niger är dålig då utbildningen är ineffektiv och finansieringen och organisationen av sektorn är svag. Vilket har lett till att utbildnings sektorn i princip varit stagnerande under de senaste två decennierna. Landet har med hjälp av Världsbanken förbättrat utbildnings nivån i landet genom att hyra in fler lärare och öka kompetensen bland dessa.

Precis som i flertalet andra Afrikanska länder så är det fler pojkar än flickor som får börja i skolan vilket gör att läs och skrivkunnigheten bland flickorna är mycket lägre än hos pojkarna (Niger Completion).

3.6.2 Hälsa

Då det gäller Nigers hälsosektor så har den alltid varit osäker och riskabel då landet många gånger har drabbats av smittsamma och utbredda parasit sjukdomar. Även många av landets invånare lider av näringsbrist då landet har problem med en hög andel födselar vilket gör att andelen munnar att mätta blir fler än vad det finns mat till. Även landets renhållningsproblem och tillgången till rent vatten skapar många av landets sjukdomar. Landet har även problem med att det inte finns tillräckligt med mediciner och kompetenta läkare att tillgå vilket leder till att många sjuka aldrig hinner få hjälp och dör helt i onödan. När det gäller HIV/AIDS så är

Niger ett av de länder i Afrika söder om Sahara som är minst drabbat av denna smittsamma och dödliga sjukdom. Även fast andelen smittade i landet är så låg så har landets regering tagit fram en massiv strategi för att förebygga och bekämpa denna sjukdom.

Niger hade i april år 2004 uppfyllt alla de krav landet skulle och nådde då sin slutpunkt för att kunna få full skuldlättnad under HIPC initiativet (Niger Completion).

3.7 Moçambique

Moçambique var länge en av Portugals mest bortglömda kolonier, där landets huvudstad fungerade som exporthamn till Sydafrika. Men ända sedan Moçambique fick sin självständighet tillbaks år 1975 så har landets regering haft som mål att minska landets fattigdom och försäkra makroekonomisk stabilitet och en hållbar inflation. Landet hade år 2003 en total BNP på 4 320 miljoner dollar och låg på en 121:a plats i världen. Landet är ett av världens fattigaste länder, en situation som försvårades ytterligare under inbördeskriget som pågick i landet mellan 1977-92, vilket gjorde att landets ekonomi ytterligare försämrades. I slutet på 80 talet fick landet dock ekonomisk hjälp utifrån vilket gjorde att landets ekonomi förbättrades och den ekonomiska tillväxten ökade. År 2000 drabbades landet av en översvämningskatastrof, mer än 1 miljon människor blev hemlösa och inverkan på landets ekonomiska situation blev förödande, då den största delen av befolkningen är sysselsatt i jordbrukssektorn. Detta ledde till att landets exportsektor drabbades hårt, då produktionen av råvaror försvårades. Översvämningskatastrofen drabbade landet ungefär samtidigt som landet nådde beslutspunkten i April 2000. Detta ledde till att landet fick ekonomisk hjälp utifrån, så som bidrag, nya direkt investeringar och att utländska investerare startade upp ett aluminium smältverk som ökade landets export inkomster. Landet exporterar förutom aluminium även räkor, socker och nötter. Landet hade år 2003 en export till omvärlden på 795 miljoner dollar. Detta ledde till att Moçambique 2001 hade en BNP tillväxt på hela 13.9 men som under senare år har sjunkit något. Detta gäller även exporten som steg kraftigt under 2001 för att senare sjunka åter igen. Förutom att landet har ständiga problem med översvämnningar så är även svår torka ett stort problem för landet (Moçambique Landsinformation).

3.7.1 Utbildning

Befolkningen i Moçambique är dåligt utbildad, år 2003 var över hälften av landets befolkning (som är över 15 år) analfabeter och bland dessa är kvinnorna mest representerade. För att komma till bukt med problemen har landet börjat göra undervisningen bättre genom att se till att lärarna blir mer kunniga och utbildade, öka stödet för material och det pedagogiska arbetet i skolorna och bygga och göra bättre klassrum samt utökade program för att öka flickors deltagande i skolan, då dessa är den grupp som oftast drabbas av att familjen inte har råd att skicka alla barn till skolan utan flickorna istället måste hjälpa till hemma. Landets regering är sedan år 2000 med i ett program som assisteras av Världsbanken för att uppmuntra yngre till en högre utbildning (Moçambique Completion).

3.7.2 Hälsa

Då det gäller hälsosektor i landet så har Moçambique som så många andra afrikanska länder ett stort problem med HIV/AIDS. Förutom HIV/AIDS så är även sjukdomar som malaria, tuberkulos och spetälska ett stort problem. Dessa sjukdomar försöker regeringen förbättra genom att öka tillgången på sjukvård och mediciner till befolkningen samt ökat vaccinationerna av dessa sjukdomar drastiskt under en två års period.

I september 2001 nådde Moçambique slutpunkten och landet hade då genomgått de krav i sitt PRSP som ställdes för att få full skuldåtgång inom programmet (Moçambique Completion).

3.8 Slutsatser om våra sju länder

Efter att ha presenterat de sju olika länderna så kan vi se att förhållandena inom våra tre valda sektorer ser lika ut mellan länderna. Inom exportsektorn ligger de stora problemen i ländernas beroende av ett fåtal råvaror, vilket gör att länderna blir väldigt sårbara för prisfluktuationer och dåliga skördar. Inom utbildningssektorn handlar det om det knappa deltagandet i utbildningen, det stora antalet analfabeter i länderna och de stora skillnaderna i utbildning mellan regioner, grupper och kön. Tillgången till skolor, kompetenta lärare och läromaterial såsom böcker är även det stora problem. Vad det gäller hälsosektorn är tillgången till sjukvård ett problem, skillnaderna i tillgången är stor mellan regionerna, de främsta skillnaderna är mellan de rurala och urbana områdena. Späd- och barnadödligheten är ett stort problem, andra problem inom sektorn är bristen på vaccinationer mot vanligt förekommande sjukdomar som t.ex. tuberkulos, tillgången till sjukvård och spridningen av HIV/AIDS.

4. Genomgång av ländernas PRS-dokument

Nedan följer en redogörelse av innehållet i ländernas PRS-dokument. Redogörelsen fokuserar på de tre sektorerna vi valt och vilka målen och strategierna inom dessa är. Speciellt försöker vi betona vad länderna mest prioriterar inom var sektor. Vi tar även upp det /de övergripande målen med ländernas PRS-dokument.

4.1 Benin

Benin har tidigare haft program och policys som genomförts i landet för att öka den ekonomiska tillväxten. De här tillväxtfokuserade programmen har ej lyckats så bra med att reducera fattigdomen (speciellt inte i de rurala områdena), vilket är något väldigt viktigt ifall landet ska få en högre tillväxt. HIPC-initiativet har dock skuldreducering och fattigdomsbekämpning som huvudmål, där landets Poverty Reduction Strategy Paper står för den fattigdomsreducerande biten. Genom denna reducering av antalet fattiga ska sedan tillväxten kunna ta fart.

Landets PRSP har samma karaktäristiska drag i uppbyggnaden som övriga PRS-dokument vi tittat på.

Målen och strategierna i Benins PRSP har delats in under följande fyra huvudpelarna:

- Förstärka den makroekonomiska grundstommen
- Utveckla human kapital och skötseln av miljön
- Utveckla ett bra styre och institutionella kapaciteter
- Främja de fattigas deltagande och anställning inom besluts och produktionsprocessen

Hälsa och utbildning, vilka är två av de tre områden vi valt att inrikta oss på är två viktiga områden i Benins PRSP och är därför utförligt beskrivna. Export däremot har ingen egen huvudrubrik utan målen för denna sektor finns under andra rubriker.

4.1.1 Utbildning

Målen för utbildningen i landet fokuserar på sex huvudpunkter: lika utbildningsmöjligheter för alla, förbättra kvaliteten på utbildningen, förbättra institutionerna, träning i entreprenörskap, reglering av de ekonomiska flödena på alla nivåer och kontroll på kostnaden för utbildning. De här målen ska nås genom olika program på olika nivåer inom utbildningsväsendet.

Mer ingående mål och strategier för hur dessa ska nås är sedan uppsatta för grundskola, gymnasieskolan, högre utbildning och yrkesförberedande program. Målen för grundutbildningen och gymnasieskolan är i princip de samma, deltagandet och tillgången till utbildning ska ökas, målet är speciellt inriktat på att fler tjejer ska börja skolan och att de regionala skillnaderna i deltagande och tillgång till utbildning ska minskas. Fokus läggs även på att få eleverna att fullfölja utbildningen och inte hoppa av innan utbildningen är färdig. Antalet elever per lärare ska även minskas för att få bättre kvalitet på undervisningen.

Strategierna för att nå målen ovan är bland annat följande:

- Fortsätta bidrag så att alla gratis kan delta i grundskolan och främja utbildning för tjejer.
- Rekrytera fler lärare, konstruera fler skolor och klassrum och se till så skolorna är utrustade med det som behövs för undervisningen.
- Göra skolkartor för att uppnå en geografiskt jämn distribution av skolor.

Huvudmålen för de yrkesförberedande programmen är att skapa bra human kapital som möter arbetsmarknadens krav. Detta ska ske genom ökad tillgång till utbildning, kvalitetsförbättringar och möjliggörandet av praktik ute i arbetslivet. De här utbildningsprogrammen ska även arbeta med att få in kvinnor i mansdominerade yrken. Ett annat mål inom utbildningssektorn är att öka läskunnigheten som idag är väldigt låg. Undermål till det övergripande målet, att öka läskunnigheten, specificerar att läskunnigheten för kvinnor måste prioriteras, detta pga att fler kvinnor än män är analfabeter.

Huvudprioritet inom utbildningssektorn läggs på grundskolan, då denna utbildningsnivå är den viktigaste i arbetet för utbildning till alla. Precis som vi skrivit ovan så gäller det främst att öka deltagandet och tillgången till undervisningen (speciell fokus läggs på att kvinnors deltagande ska öka). Då huvudprioritet läggs på grundskolan så innebär det också att extra resurser budgeteras till denna utbildningsnivå. Andraprioritet inom utbildningssektorn i Benins PRS-dokument får de yrkesförberedande programmen.

4.1.2 Hälsa

Övergripande mål inom hälsosektorn är följande:

- Förbättra kvaliteten och tillgången till hälsovård
- Samhälleligt deltagande och användande av hälsovård
- Vård för fattiga människor

Meningen är att strategierna för att nå de här målen ska leda till en minskning i spädbarnsdödligheten, barnadödligheten och dödligheten bland kvinnor som föder barn. Livslängden förväntas också öka likväl som antalet HIV/AIDS smittade antas minska. För att nå de här målen har fem pelare, vilka ska genomföras, tagits fram.

- Öka decentraliseringen av hälsopyramiden, introducering av hälsozoner, stärka det samhälleliga deltagandet och samarbeta med lokala auktoriteter.
- Utveckla humana resurser, öka offentliga utgifterna till sektorn, reformera budgeten, förbättra planeringen och koordineringen av kapaciteter.
- Förebygga sjukdomar och förbättra vården av sjuka, speciellt förebyggande av prioriterade sjukdomar som HIV/AIDS, malaria och tuberkulos. Bättre mediciner och diagnoser till de sjuka. Förbättra sjukhus systemen och behandlingen av akutfall.
- Främja familjehälsa genom att gynna reproduktiv hälsa och behandling av barnsjukdomar. Förbättringar inom tillgången och kvaliteten på hälsovård för sårbara grupper.

Det är på de här fem pelarna som fokus inom hälsosektorn läggs. De här strategiska pelarna har sedan olika strategier under sig vilka i sin tur har brutits ner i program som kan implementeras. Störst vikt har genomförandet av dessa program i prioriterade områden, vilket är regioner där fattigdomen är högre än medeltalet för landet.

4.1.3 Export

Genom en ökad handel är målet att Benin ska kunna öka sin ekonomiska tillväxt, en ökad handel kräver en ökad export vilket är ett mål för landet. Denna ökade export ska ske genom att produktionen i landet både ökas och diversifieras. Öppenheten i landet ska även den trappas upp och utländska investeringar ska främjas.

Då Benin är ett underutvecklat land så består dess export främst av ett antal jordbruksprodukter. Målet är att öka diversifieringen av jordbruksprodukter som kan exporteras så att landet inte blir så sårbart och kan tjäna mer på sin export. Mer specifika mål är att jordbruksproduktionen ska förbättras och effektiviseras, bomullsproduktionen ska ökas och odlandet av oljepalmer, cassava, cashew- nötter, ananas och jordnötter ska stödjas för att få till stånd en mer diversifierad produktion. Detta ska ske genom följande strategier:

- Stödjande av jordbruksproduktionen i landet.
- Utbyggnad av den rurala infrastrukturen så att transport av varor förenklas.
- Verka för en hållbar miljö.

- Verka för utveckling av marknader för jordbruksprodukter så att producenterna har avsettningsmarknader i full utsträckning.
- Reformera bomullssektorn.
- Liberalisera jordbrukssektorn och se till att konkurrens gagnas samtidigt som bönderna skyddas.

Andra strategier för att öka ekonomiska tillväxten och exporten är att utveckla den undermåliga industrisektorn i landet. Staten vill idag göra denna sektor till den ekonomiskt drivande för landet. Målet är att skapa ett bra klimat för industri så att den kan utvecklas. Strategierna för att nå dit är följande: uppmuntra privata investeringar, förbättra de industriella förhållandena, förbättra de ledande och tekniska kapaciteterna och öka användandet av de lokala resurserna i industrin för att skapa bakåt länkar i ekonomin. Industrier med stark export potential ska speciellt gynnas.

Två andra områden som kan hjälpa till att diversifiera exporten är fiske och gruvdrift, vilket gör att även de här två sektorerna prioriteras och är i färd att med hjälp av olika strategier utvecklas.

Huvudprioritet inom exportsektorn läggs på en diversifiering av exportvarorna, ökad öppenhet mot omvärlden och en positiv inställning till utländska investerare.

Då hänsyn tages till hur mycket av de offentliga utgifterna som går till olika sektorer så visar PRSP på att spenderingen på hälsa och utbildning kommer att öka markant för att nå målen inom de två områdena. Exportsektorn kan påstås innefattas i flera olika sektorer då både jordbruksutveckling, industriutveckling, utbyggnad av infrastruktur mm leder till en förbättrad situation för landets export. Denna sektor kan man därför säga att får del då en ökad andel av de offentliga utgifterna går till någon av de här sektorerna och enligt fattigdomsreduceringsstrategin för Benin så kommer även mer pengar ägnas åt de här sektorerna, till viss del kommer även mer pengar gå direkt till exportsektorn också (Benin PRSP).

4.2 Etiopien

Det huvudsakliga målet för Etiopien är att reducera fattigdomen i landet, strategier för att nå målet bygger på fyra pelare vilka är: jordbruksutvecklings ledd industrialisering, rättssystem

och civil service reform, decentralisering och kapacitetsbyggande i publika- och privata sektorn.

Ett grundläggande mål för att i sin tur nå det huvudsakliga målet fattigdomsbekämpning är att bygga ett fritt marknadssystem vilket i sin tur kan möjliggöra snabb ekonomisk utveckling, att landet befriar sig själv från beroende av matbistånd och att det är de fattiga som är de som tjänar mest på den ekonomiska tillväxten. Etiopiens regering fokuserar väldigt mycket på vikten av att det är befolkningen och speciellt den fattiga delen av befolkningen som ska ta störst del av tillväxten och utvecklingen. Regeringen ser nämligen begreppet utveckling ur ett jämställdhetsperspektiv.

4.2.1 Utbildning

Fyra övergripande mål har tagits fram för denna sektor, vilka är följande:

- Producera bra medborgare som förstår, respekterar och försvarar konstitutionen, studenter som respekterar demokratiska värden och humana rättigheter, utveckla attityder för arbete och forskning och kapaciteter att lösa problem, utveckla färdigheter inom olika yrkeskategorier och en känsla av medborgarskap för att medverka till utvecklingen av landet.
- Verkställa målet med grundutbildning till alla genom att expandera tillgången till en grundutbildning med ökad kvalitet och jämställdhet.
- Att både kvalitativt och kvantitativt möta efterfrågan på arbetskraft på alla nivåer som krävs för att landet ska kunna utvecklas genom en integration av de olika utbildningsnivåerna.
- Se till att utbildningssystemet har en hållbar utveckling genom organisatoriskt kapacitetsbyggande för implementering av program, oavbrutna innovationer och kvalitativt ledarskap.

För att implementera målen ovan så har ett flertal strategier utvecklats, vilka vi inte kommer att ta upp här. Förutom de här strategierna har olika mål och aktiviteter satts upp för de närmaste åren, dessa har delats upp under de olika utbildningsnivåerna och utbildningssätten dessa är grundskola, fortsatt utbildning, yrkesförberedande utbildning, icke formell utbildning och utbildning för speciella behov. Huvudmålet för all utbildning är att öka deltagandet i undervisningen. Aktiviteterna som planerats för de kommande åren är många.

För grundskolan som är den mest prioriterade delen inom utbildningssektorn ska nya skolor och klassrum konstrueras och vissa av de befintliga skolorna ska göras bättre, lärare ska

utbildas så att deras kunskap förbättras och utbildningen på så sätt blir mer kvalitativ, böcker och annat material som undervisningen kräver ska även förbättras och fler böcker ska distribueras.

På grund av satsningen på utveckling av utbildningssektorn så kommer de offentliga utgifterna till sektorn att öka. Den del inom sektorn som får mest pengar är grundskolan, vilket är ganska sunt då det gäller att starta från grunden ifall befolkningens utbildning ska kunna öka med tiden. Den fortsatta utbildningen efter grundskolan kommer däremot ej få så mycket resurser som den högsta utbildningen och de yrkesförberedande programmen kommer få. Högre utbildning och yrkesförberedande program är nämligen andraprioritet inom utbildningssektorn.

4.2.2 Hälsa

Första programmet för hälsosektorns utveckling trädde i kraft 1998, detta program var speciellt utformat för att uppfylla hälsobehoven från den rurala befolkningen, vilket är den största delen av landets befolkning och även den fattigaste. Det som prioriterades i programmet var expansionen och rehabiliteringen av hälsovårdsenheter och förbättringar av distriktssjukhus. Programmet skulle även främja rättvisa genom att förbättra tillgången till sjukvård för den fattiga rurala befolkningen. På senare år har en andra del av hälsosektorsprogrammet tagits fram. Huvudmålen för denna andra del av programmet består i att öka sjukvårdens täckningsområden, sakta ner konstruktionen av nya hälsoanordningar och förbättra kvaliteten på hälsovården som finns, anställa fler som kan jobba inom hälsosektorn, förbättra förvaltningen av hälsovården på både nationell och regional nivå och skapa en bra miljö för NGO:s och den privata sektorn att delta i koordineringen och mobiliseringen av hälsoresurser. För att nå målen har strategier utvecklats vilka bl.a. är att utveckla och implementera ett ”hälsopaket” som ska möjliggöra att kommunikativa sjukdomar effektivt förebyggs och kontrolleras, utveckla ett standardiserat sjukdomsförhindrande hälsoservice system, expandera och förbättra den basala servicen, utbilda och träna stora antal hälsoarbetare på alla nivåer i hälsosystemet och etablera ett hållbart finansiellt system som ska försäkra tillgången till material och tekniska resurser inom sjukvården.

Precis som för utbildningssektorn tas speciella mål och aktiviteter upp under olika områden som har med landets hälsa att göra.

Förväntningarna på programmet är att etableringen, expansionen och förbättringen av den basala sjukvården ska leda till en reducering av antalet sjuka, invalida och minska dödligheten bland befolkningen.

HIV/AIDS har blivit ett utspritt problem i Etiopien de senare åren och därför så finns speciellt utformade program för att motarbeta sjukdomens spridning och konsekvenser.

Även till denna sektor kommer de offentliga utgifterna öka markant, detta pga sektorns viktiga roll för att landet ska kunna utvecklas och bekämpa fattigdomen.

Huvudprioritet inom sektorn läggs på förebyggande hälsovård, expansionen av sjukvård så att alla får tillgång till vård och kvaliteten på vården. Mest resurser inom sektorn kommer även att gå till dessa tre saker.

4.2.3 Export

Export sektorn ses som väldigt viktig då det gäller att skapa snabb och hållbar ekonomisk tillväxt. Då landet främst exporterar jordbruksprodukter, vilka främst produceras av små bönder så kommer utvecklingen av exportsektorn starkt medverka till en reducering av fattigdomssituationen i de rurala hushållen.

Idagens läge är landets export väldigt beroende av ett fåtal varor såsom kaffe, för att förbättra och öka exporten så krävs diversifiering av exportvarorna, vilket är ett av målen för sektorn. För att diversifiera exporten ska högproduktiva jordbruksprodukter introduceras, detta kommer i sin tur till att kunna öka hushållens inkomster och på så sätt även öka köpkraften på den inhemska marknaden. Ett annat mål är att skapa en bra miljö för utveckling av den privata sektorn och på så sätt främja export sektorn. Strategierna för att nå detta mål är bl.a. att introducera nya lagar och regler som stödjer privata sektorns utveckling, uppmuntra små bönder genom att främja kontrakts jordbruk, etablera fler handels- och industriassociationer och gynna etableringen av mässor/utställningar och även förbättra de högre handelsutbildningarna i landet.

För att ytterligare diversifiera produktionen så har landet även som mål att även utveckla gruvsektorn, vilket inte bara kan leda till ökad produktion av exportvaror utan även till att fler arbetstillfällen skapas.

Huvudmålen inom exportsektorn är att diversifiera exporten och skapa en bra miljö för den privata sektorn så ett denna kan hjälpa till att främja exporten.

Etiopiens PRSP fokuserar på att det huvudsakliga målet fattigdomsreducering verkligen innefattas inom de olika områdena där under mål och strategier utvecklats. Fokusen ligger även mycket på skillnaden i fattigdom mellan olika grupper och regioner. Att situationen för

kvinnor, sårbara och exkluderade grupper förbättras är ett primärt mål och PRS-dokumentet innefattar därför speciella avsnitt för detta (Etiopien PRSP).

4.3 Ghana

Huvudmålet för landets PRSP lyder: att garantera hållbar och jämställd tillväxt, accelerera fattigdomsreduktionen och skydda de sårbara och exkluderade i en decentraliserad demokratisk miljö. Detta mål ska nås genom att följande genomförs:

- Försäkra ekonomisk stabilitet för att kunna accelerera tillväxten.
- Öka produktionen och främja ett hållbart uppehälle för befolkningen.
- Underlätta direkt support för jämställd utveckling av de humana resurserna.
- Skapa speciella program för att stödja de sårbara och exkluderade människorna.
- Arbeta för jämställdhet mellan könen.
- Försäkra ett bra styre och en ökad kapacitet i den publika sektorn.
- Ett aktivt deltagande av den privata sektorn som huvudmotor i tillväxten.

Ghanas PRS-dokument prioriterar ett antal områden vilka är följande: utveckling av infrastrukturen och modernisering av jordbruket baserat på rural utveckling för att försäkra ökad produktion och fler arbetstillfällen, investeringar i utbildning och hälsa, öka leveransen av basal social service, se till att de humana rättigheterna respekteras och att de sociala rättigheterna uppehålls, utveckling av den privata sektorn genom makroekonomisk stabilitet.

Då fattigdomen i landet ser olika ut i olika områden så har undersökningar för hur fattigdomen ser ut i de olika regionerna gjorts för att få fram information om vilka sektorer som det bör satsas på i respektive region. Sektorer som undersökts i de olika regionerna är hälsa, social infrastruktur, utbildning, ekonomisk infrastruktur, hushållens budget och konsumtion. På detta sättet blir det lättare att göra upp en finansiell plan för de olika programmen som ska genomföras. I regioner där läskunnigheten är låg och deltagandet i skolundervisningen dålig kan tex extra krut läggas på att höja befolkningen i denna regions utbildning.

4.3.1 Utbildning

Fokus inom denna sektor läggs på utvecklingen av grundutbildningen. Tillgången till grundutbildning ska stödjas av alternativ utbildning till de som ej går i skolan, speciellt ska fokus ligga på norra Ghana, rurala områden och urbana slumområden. Utbildningen för unga ska länkas till arbetsmarknaden genom att de yrkesförberedande programmen blir fler och att

de högre utbildningarna också utökas. De yrkesförberedande programmen och de högre utbildningsinstanserna ska främst expandera inom den privata sektorn.

De prioriterade aktiviteterna inom utbildningssektorn utveckling är följande:

- Förbättring av skolor. För grundskolan ska programmet fokusera på att skolorna främst i de fattigare distrikten får basal infrastruktur såsom tavlor, möbler, tak, vatten och toaletter. Distributionen av textböcker ska också öka. För gymnasieskolan ska programmet inrikta sig på att etablera en bra skola i vart distrikt.
- Utveckla lärarnas förmåga och kunskap. Målet här är att förbättra kvalitén på undervisningen och för att det ska kunna ske måste lärarna ha den kunskap som krävs. Lärarutbildningen ska därför utvecklas och lärarnas tid ska användas så effektivt som möjligt.
- Reformera utbildningsförvaltningen. Detta ska ske för att effektivisera. Det ska även ske en decentralisering. Övervakningen och utvärderingen av alla nivåer ska ökas och förbättras.
- Speciella partnerskapsprogram med icke statliga aktörer. Speciella partnerskapsprogram ska utvecklas med privata sektorn och det civila samhället. Dessa program ska fokusera på områden där icke-regerings organisationer och privata sektorn varit ledande, t.ex. förskola, dagis, alternativ utbildning och yrkesförberedande program.

Utbildningssektorn kommer enligt budgeterat få betydligt mer pengar att röra sig med. År 2000 spenderade regeringen 16,4 % av sina totala utgifter på sektorn, denna procentsats beräknas öka till 19,5 % 2005. Inom sektorn kommer pengarna främst gå till att förbättra skolorna på alla nivåer och speciellt de som ligger i de fattigare områdena.

Huvudprioritet kommer att ligga på grundskolan och på att förbättra de fyra punkterna ovan inom denna. Grundskolan är även den del inom utbildningssektorn som får betydligt mest finansiella resurser.

4.3.2 Hälsa

För att förbättra hälsan för de fattiga är det viktigt att hitta en balans mellan direkt hälsovård och förebyggande vård. Detta är även viktigt att koordinera aktionerna för en förbättrad hälsa med andra sektorer såsom utbildning. Likväl som i utbildningssektorn så läggs även inom hälsosektorn stark fokus på att främja jämställdheten inom sjukvården speciellt ska arbete ske

för att minska de geografiska skillnaderna i sjukvården. Leveransen av service ska effektiviseras och hållbara finansiella arrangemang som skyddar de fattiga ska skapas.

Tre aktiviteter inom hälsosektorn har prioriterats de kommande åren, dessa tre är följande:

- Minska skillnaderna i tillgången till hälsovård. Kriterier för hur resurser ska allokeras och en distributionsplan ska utvecklas. Sjukvårdare ska omfördelas så att de fattigare områdena får mer personal och fler vårdcentraler ska byggas i områden där det är ont om dem. Det långsiktiga målet är att var distrikt ska ha ett bra hälsocenter.
- Skapa hållbara finansieringsarrangemang som skyddar de fattiga. Andelen av regeringens utgifter som går till basal service för de fattiga, speciellt på distriktsnivå ska ökas.
- Effektivisera service leveranserna. Fokus läggs på att standardisera kvaliteten på bas hälsovården för att försäkra att vart man än är i landet så ska man ha tillgång till bra sjukvård. För att göra systemet ännu mer effektivt så ska det decentraliseras till regional nivå.

HIV/AIDS är ett så stort problem i Ghana att det tas upp under en egen rubrik i landets PRSP. För att bearbeta sjukdomen kommer aktiviteter fokuseras på följande tre områden:

- Motverka att fler blir infekterade av HIV, detta ska göras genom marknadsföring av säkrare sex, försöka hindra att sjukdomen sprider sig från mor till barn och se till att blod som används på sjukhusen inte är smittat.
- Ge människor som lever med HIV/AIDS och deras familjer vård.
- Skapa en effektiv institutionell grund.

De finansiella resurserna som gick till hälsosektorn var år 2000 5,7 % av regeringens totala utgifter, denna summa är budgeterad till 7% av regeringens utgifter år 2005. En hel del pengar kommer även satsas på bearbetningen av HIV/AIDS.

Huvudprioritet inom sektorn läggs på minskningen av skillnader i tillgången till sjukvård, skapandet av ett hållbart finansieringssystem av sjukvården som gynnar och skyddar de fattiga och effektivisering av service leveranserna. Stor prioritet läggs även vid arbetet mot HIV/AIDS.

4.3.3 Export

Inom exportsektorn är det viktigt att landet arbetar med att diversifiera exportbasen för att minska nationens sårbarhet och för att öka inkomstkällorna som kan inbringa utländsk valuta. Detta mål ska nås genom att identifiera och exploatera nya områden där landet har konkurrenskraftiga fördelar och genom att skapa partnerskap för att få bättre tillgång till den internationella marknaden.

Som ett av de viktigaste områdena för att reducera fattigdomen i landet och öka tillväxten ses utvecklingen av den icke-traditionella exporten, genom utvecklingen av denna export så skulle en diversifiering av exporten kunna ske. En ökning av produktionen av icke-traditionella exportvaror leder även till fler jobbtillfällen. Då utvecklingen av denna export har stor potential så ska den stödjas genom finansiella bidrag, ny teknologi och utveckling av entreprenörer.

För att exporten ska kunna öka är det viktigt att tillgången till den globala marknaden ökar. Detta beräknas ske genom förbättringar i transportmöjligheterna i landet. Det är även viktigt att skapa standarder för produkterna om de ska hålla sig konkurrenskraftiga internationellt. För att skapa de rätta kunskaperna som krävs för handel och entreprenörskap i befolkningen så kommer universiteten satsa på entreprenörsutbildningar och andra kurser som stämmer bra överens med den kunskap som handeln kräver. Unga examinerade kommer även att kunna få support om de kommer på bra projekt.

Huvudprioritet läggs på diversifieringen av exportvarorna och på arbetet för att skapa tillgång till de internationella marknaderna (Ghana PRSP).

4.4 Mali

Det övergripande målet i Malis PRS-dokument är följande: att reducera andelen fattiga till 47.5 % år 2006 från dagens 63.8 %. Detta generella mål baseras på en strategi vars huvudsakliga beståndsdelar är:

- Stark och hållbar tillväxt som kan skapa en bättre distribution av finansiella tillgångar till befolkningen, de fattiga ska speciellt tjäna på det.
- Ekonomiska och humana utvecklingspolicys ska vara bättre orienterade mot de fattiga t.ex. genom att arbetsbehoven och inkomstbehoven möts och att tillgången till basal service ökar.
- Stärka det demokratiska styret i landet genom att involvera befolkningen och det civila samhället på alla nivåer och stärka lagsystemet.

- Implementera specifika program, som verkar för bättre jobb möjligheter och en ökad inkomst för de fattigaste eller ett ökat skydd för dem mot de sociala risker som de utsätts för.

För att målen som sats upp under PRS-dokumentet ska nås krävs det en bra makroekonomisk miljö som stödjer tillväxt. Strategier som specifikt inriktas på att reducera fattigdomen måste också implementeras för att försäkra att alla nivåer i Malis samhälle, speciellt de fattigaste, involveras i tillväxtprocessen och får en del av dess förtjänst. Mali har tre huvudstrategier, vilka anses vara drivkrafterna i hela strategin för att reducera fattigdomen och utveckla landet. De tre huvudstrategierna är följande:

- Institutionell utveckling, förbättrat styre och deltagande.
- Utveckla humana resurser och öka tillträdet till basal social service.
- Utveckla basal infrastruktur och de produktiva sektorerna.

4.4.1 Utbildning

Huvudmålen inom utbildningssektorn är följande:

- Öka deltagarantalet i den formella utbildningen på grundskolenivå från 63 % till 73 % (för tjejer från 49 % till 59 %) samtidigt som de regionala ojämnheter i utbildningsdeltagandet beaktas och förbättras.
- Öka läskunnigheten bland den vuxna befolkningen från 42.5 % till 50 %, målsättningen för kvinnors läskunnighet är att höja den till 40 %.

Det som ska ske inom utbildningssektorn är att ett antal strategier och program ska implementeras. Genomföras ska även ett antal aktioner som speciellt inriktar sig på utbildningen för de fattigaste grupperna. Några strategier för att de övergripande målen ska nås är följande:

- Tillgången på den formella utbildningen ska förbättras, detta ska ske genom att antalet byar utan skolor reduceras. Arbetet att konstruera nya skolor ska börja i de mest missgynnade regionerna. Medvetenheten hos föräldrar om vikten av skolgång för deras barn ska försöka ökas så att fler barn kommer till skolorna, speciellt ska utbildning för familjers döttrar få support.
- Kvaliteten på utbildningen ska förbättras, lärarplaner och lärarmetoder som är anpassade till de lokala omständigheterna ska utvecklas, lärare ska rekryteras och utbildas,

klassernas storlek ska minskas och tillgängligheten till undervisningsmaterial ska ökas.

- Arbeta över gränserna genom att inom utbildningen lära sig om hälsa, vilket kan ha positiva effekter på befolkningens hälsa. Utveckla en utbildnings/köns policy och på detta sätt öka kvinnors deltagande inom utbildningssektorn.
- Förändra allokeringen av de humana och finansiella resurserna inom sektorn, andelen av utbildningsbudgeten som går till grundskolan ska ökas och subventioner ska ges till fattigare regioner och folkgrupper.

Med strategierna ovan förväntas de huvudsakliga målen inom sektorn nås inom en snar framtid.

För att förbättra kvinnors ställning i samhället och göra dem mer delaktiga i fattigdomsbekämpningen så ska deras roll inom utbildningssektorn förbättras. Framst vill man öka tjejeers deltagande i utbildningen men även antalet kvinnor som jobbar inom utbildningssektorn som t.ex. lärare.

Annat område inom utbildningssektorn som det satsas på är de yrkesförberedande utbildningarna. Målet är att utveckla länken mellan utbildning och arbetsmarknaden. Detta kan ske genom att göra praktik på vissa yrkesplatser möjligt.

Huvudprioritet inom sektorn läggs på grundskolan. Förövrigt läggs stor vikt på att alla ska ha samma tillgång till utbildning och att även de som ej gått i skolan ska lära sig läsa. Mycket i arbetet för att tillgången till skolor ska ökas centreras kring skolan och regionen.

4.4.2 Hälsa

1999 startades ett hälsoprojekt vilket ska utöka hälsovården och förbättra dess kvalité, reducera dödligheten som associeras till de prioriterade sjukdomarna, förbättra de humana resurserna, förbättra administrationen inom sjukvårdssektorn och försäkra jämn och hållbar finansiering av hälsosystemet.

För att ta hänsyn till de fattigas behov av hälsovård så har strategierna för att förbättra sjukvården modifierats lite genom att de nu specifikt utvecklats för de förhållanden då det gäller fattigdom och hälsotillstånd som råder i var enskild region inom landet.

Det huvudsakliga målet inom denna sektor är att förbättra hälsotillståndet hos de mest utsatta grupperna i befolkningen övriga mål och strategier är följande:

- Öka tillgången till sjukvård, speciellt för de fattiga.
- Dubblera antalet fullt vaccinerade barn.
- Öka kampen mot sjukdomar som malaria och HIV/AIDS.
- Minska spädbarnsdödligheten.
- Förbättra användandet, effektiviteten och kvalitén på sjukvården.
- Förbättra tillgängligheten av de humana resurserna inom hälsosektorn.

Sektorn kommer få ökade finansiella resurser, bidragen till missgynnade regioner och grupper kommer att öka, likväl som bidragen till sjukvårdare som jobbar i svåra områden kommer att göra. Hälsosektorn ska även försöka decentralisera sin ledning för att lättare kunna anpassa vården till de regionala omständigheterna.

Fokus inom sektorn ska läggas på att strategier för att förbättra hälsoindikatorerna i landet ska anpassas till förhållandena och svagheter i var region. Stor vikt läggs även vid förebyggande vård och kampen mot de vanligaste sjukdomarna och undernäring.

4.4.3 Export

För att öka exporten och på det sättet generera en större inkomst till landet så ska Mali implementera ett program som stödjer export. Detta program ska hjälpa till att liberalisera handeln och ta bort befintliga handelshinder för att exporten på sikt ska kunna utvecklas och utökas. Detta ska ske genom en ökad öppenhet för extern handel, utveckling av moderna informations- och kommunikationsteknologier och genom att öka den regionala integrationen med länderna runt omkring så att avsättningsmarknaden för produkter blir större.

Den exportfrämjande strategin går ut på att öka exportens bidrag till tillväxten genom aktioner som riktas mot de traditionella exportvarorna (guld, bomull och boskap). Samtidigt ska regeringen stödja och arbeta för en diversifiering av exporten, detta ska främst ske genom att öka de fabriksstillverkade produkterna och utvecklingen av export av service.

Några av de utarbetade strategierna och handlingarna är följande:

- Öka förädlingen av jordbruksprodukter genom att skapa en bättre kunskap om marknader och distributionskanaler.
- Förbättra transportmöjligheterna.

- Förbättra veterinärernas övervakningssystem och se till att slakthus som genomför en kvalitativ slakt där köttet kan exporteras finns tillgängliga.
- För bomull kommer en sektor reform genomföras. Bl.a. vill man locka investerare till aktiviteter som har med förädling av bomull att göra.
- Utöka gruvsektorn och exporten från denna sektor, främst då det gäller speciella mineraler såsom guld.
- Förbättra utsikterna för Malis musikindustri, vilken har varit framgångsrik internationellt.

Då Mali inte har någon kust, vilket är bra att ha ur exporthänsyn, så är det viktigt att de inhemska och internationella transportlänkarna utökas så Mali inte blir ”fastlåst” utan lätt kan exportera sina varor till andra länder.

Huvudprioritet inom denna sektor läggs på diversifieringen av exportvarorna och vid en liberalisering av handeln, vilket man menar att ska leda till en ökad export.

Vad det gäller finansieringen så är den totala summan pengar landet kommer erhålla från HIPC initiativet beräknad till CFAF 75 miljarder. Av denna summa ska 45 % allokeras till utbildning och 15 % till hälsa/befolkningen, vilka är de två högst prioriterade områdena (Mali PRSP).

4.5 Mocambique

Moçambiques PRSP baseras på sex stycken huvudmål för att främja landets mänskliga utveckling och skapa en bra miljö för att få en snabb tillväxt i landet, siffrorna inom parentes är hur många procent landet spenderar i varje sektor. Dessa är:

- Utbildning (32%)
- Hälsa (19%)
- Jordbruk och landsbygds utveckling (6%)
- Infrastruktur (väg, vatten och energi) (29%)
- Stabil statlig ledning (laglig och rättvis) (12%)
- Makroekonomi och finansiellt ledarskap (2%)

Trots att landet har socialekonomiska skillnader (konsumtion/capita, vikten av den ekonomiska sektorn, spädbarnsdödlighet, tillgång på rent vatten, hälsa och utbildning) i de olika provinserna, så har dessa tillsammans brist på alla dessa faktorer, fast i olika proportioner. Problem som däremot är lika över alla provinserna är storleken på hushållen och antalet människor i dessa som är utan inkomst och då beroende av de andra familjemedlemmarna. Detta blir speciellt påtagligt då arbetslösheten är ett stort problem i landet.

Man kan se att landets tre mest befolkade provinser (Zambezia, Cabo Delgado och Nampula) är de som har högst spädbarnsdödlighet, flest analfabeter och störst könsskillnad när det gäller tillgången på allmän utbildning och hälsa. De tre provinserna har således den högsta nivån av fattigdom i landet, men är samtidigt de områden som har högst jordbrukspotential. Hela landet karaktäriseras dock av dålig avkastning på insatsvarorna i produktionen, vilket leder till att jordbruksproduktiviteten i landet är dålig. Den dåliga avkastningen inom jordbrukssektorn skapar problem för landet då dess export nästan helt litar till jordbruksprodukterna.

Strategierna: Mål och tillvägagångssätt inom:

4.5.1 Utbildning

- Staten ska bistå med bättre grundutbildning till landets alla barn samt öka kvaliteten och effektiviteten på lärarna, genom att skriva om läroplanen, bistå med mer skolmaterial till grundskolan, utbilda fler lärare, bygga fler skolor, öka på kvaliteten i skolläringen samt anställa fler kvinnor i ledande positioner.
- De vill minska den höga nivån av analfabeter, genom att bistå med mer läromaterial till informell- och vuxenutbildning och utbilda fler frivilliga lärare som ska hjälpa de äldre att lära sig läsa och skriva.
- Öka tillgången på högre utbildning samtidigt som standarden på hela utbildningsväsendet ökas. Detta ska ske genom att lånesystem för de studenter som väljer en högre utbildning skapas samt genom att skolor med högre utbildningsmöjligheter byggs i två av de provinser som idag saknar högskolor.

Fokuseringen inom utbildningssektorn i Moçambique ligger på att förbättra och bygga ut grundskolan, så att alla kan få tillgång till den. Stark fokus läggs även på flickornas deltagande i skolan samt utvecklingen av lärarnas kompetenser. Landet vill även försöka förbättra utbildningen på högre nivå för att öka innevånarnas kompetens.

4.5.2 Hälsa

- Öka tillgången och kvaliteten på sjukvård för kvinnor, genom att minska antalet mödrar som dör vid förlossning samt öka bevakningen på de födselar som sker på sjukhus.
- Förbättra barns hälsa och förebygga epidemier med hjälp av vacciner till barnen i ett tidigt stadie.
- Minska antalet dödsfall av malaria för de mest utsatta grupperna, genom att öka antalet behandlingar och även utöka den förebyggande vården.
- Förebygga HIV/AIDS samt försöka minska effekten av AIDS, genom att ge ut och öka kvaliteten på preventivmedel, sätta ut frivilliga teststationer på en mängd orter i landet samt dela ut kondomer och information till lokalbefolkningen för att på så sätt minska risken för att sjukdomen sprider sig.
- En annan viktig åtgärd är att öka utbudet av friskt dricksvatten och se till så att renhållningen i både städerna och landsbygden blir bättre.

I denna sektor läggs fokus på att öka sjukvårdens täckning och kvalitet i landet, så den får en större spridning och på så sätt kan nå ut till fler människor. Även HIV/AIDS är ett problem som landet fokuserar på, fokus läggs främst på att göra folk medvetna om sjukdomen och dess smittvägar.

4.5.3 Export

- Landet vill ha makroekonomisk stabilitet och hålla inflationen på en låg nivå genom att minska de budgeterade utgifterna i landet.
- Minimera riskerna för att finansiella kriser ska uppkomma inom landet genom att öka övervakningen av det finansiella systemet på ett bättre sätt än tidigare.
- Skapa bättre förutsättningar för export sektorn för att kunna bibehålla en snabb och bred tillväxt i landet. Detta förutsätter att Moçambique har en konkurrenskraftig växlingskurs, att handelshindren elimineras samt att landet tar fram ett tillvägagångssätt för att snabbt kunna ge klartecken för både import och export.
- Öka produktiviteten i jordbruket genom att ge ökad, forskning och service åt bönderna. Det ska även bli lättare för bönderna att starta upp jordbruk och få en snabb tillväxt på skörden. Grödor som man fokuserar på i detta fall är spannmål, grönsaker

och ”cash crops”. Detta skall ske genom att tilldela små bönderna bättre kvalitetsfrön samt öka kontrollen av bekämpningsmedel (Moçambique PRSP).

4.6 Niger

Nigers huvudmål baseras på att försöka förbättra levnadsförhållandena för de fattiga i samhället. För att lyckas med detta måste landet öka sin tillväxt och bevara en ekonomisk stabilitet både på medellång och lång sikt samt öka inkomsterna och standarden för landets befolkning. Speciellt behöver standarden för de på landsbygden förbättras. Andra målsättningar är att garantera tillgången till mat, minska fluktrationerna på marknaden samt öka nivån på utbildningen och hälsan för landets befolkning.

När Niger bestämde dessa mål så gick man ut och frågade sin befolkning vad de tyckte var de viktigaste sakerna som landet behövde förändra och förbättra och det var bland annat utifrån deras önskemål som landets huvudmål för fattigdomsbekämpning sattes upp. Befolkningen lade störst fokus på utvecklingen av landsbygden (främst garantin av mat, jordbruk och boskap) och förbättringar av den sociala sektorn. Men de önskade även att miljön skulle bli bättre samt att levnadsvillkoren, såsom tillgången till rent vatten och fler jobb skulle bli verklighet. För att lyckas med målet att stabilisera fattigdomen i landet på ett hållbart sätt, så måste regeringen sikta in sig på produktions sektorena och genom dem öka antalet jobb och på så sätt tillväxten. Några viktiga punkter för att skapa förutsättningar för tillväxt är följande:

- Att ta med könsrollerna i överväganden, genom att eliminera de hinder som gör det svårt för kvinnorna i landet att möta deras behov.
- Omdefiniera rollen av de olika aktörerna på marknaden, eftersom demokrati endast kan införas om levnadsförhållandena för befolkningen förbättras och detta i sig kräver en fungerande stat både ekonomiskt och politiskt.
- Landet vill främja en väl fungerande stat men då behöver de mobilisera alla aktörerna på marknaden och omdefiniera deras roller.

4.6.1 Utbildning

- Öka deltagandet i grundskolan totalt sett i hela landet, speciellt på landsbygden och för flickor.
- Öka antalet läs- och skrivkunniga bland vuxna
- Öka antalet som slutför grundskolan

Dessa mål ska nås genom att utbildningen i skolorna utvecklas så att utbildningsnivån inom landet blir något fördelaktigt i landets totala utvecklingsarbete och fattigdomsbekämpning. Denna utveckling av utbildningen ska ske genom att ett nytt utbildningssystem skapas, vilket bättre ska kunna utveckla de mänskliga resurserna som på sikt ska kunna harmonisera och utveckla landets ekonomi.

Fokuseringen inom utbildningssektorn ligger på, som nämnts ovan, att ge hela befolkningen tillgång till utbildning, då främst grundutbildning, samt att öka flickornas deltagande.

4.6.2 Hälsa

- Öka bevakningen av den allmänna folkhälsan.
- Öka antalet vaccinationer.
- Minska spädbarnsdödligheten och dödligheten av mödrar vid födseln.
- Öka tillgången på sjukvård speciellt för de fattiga.
- Se till att högkvalitativ medicin finns tillgänglig till rimliga priser.
- Öka tillgången till rent dricksvatten och förbättra landets renhållningssystem

Dessa mål ska uppfyllas genom att landets regering ökar kontrollerna av vattenkvaliteten runt om i landet, ökar tillgängligheten av material till sjukvården och genom att de skapar en bättre balans i sjukvårdens utgifter mellan verksamheten och deras investeringar. Tanken är även att ta fram en egen plan för bekämpning av HIV/AIDS då landet saknar egna mål på detta område.

Inom hälsosektorn så är det uttrycket ”hälsa för alla” som ska råda. Detta genom att utöka antalen ”sjukstugor” och se till att dessa har tillräckligt med läkemedel. Fokus ska även läggas på informationsspridningen om HIV/AIDS.

4.6.3 Export

Landets jordbrukssektor skulle behöva förbättras för att öka landets exporttillväxt. Då landets uran export har börjat minska så har landets tillväxt hämmats. Så för att landet ska kunna bibehålla sin makroekonomiska stabilitet så måste de sänka de inhemska utgifterna för att kunna hålla budgeten balanserad. Hopp om att kunna utveckla landets finansiella sektor och

dess försäkringssektor finns för att på så sätt få fler ben att stå på. För att utveckla exporten måste sektorn bearbetas och övervakas mer vilket man planerar att göra.(Niger PRSP).

4.7 Senegal

För att landet ska kunna lyckas med målet att bekämpa fattigdomen så bör de främst satsa sina pengar inom sektorer som: utbildning, hälsa, utbyggnad av infrastrukturen, utvecklandet av jordbruket och kommunikationerna samt att få till en regering i landet som verkligen strävar efter fred och konfliktlösning. Man har även som mål att försöka fördubbla de disponibla inkomsterna i landet för att på så sätt få en starkare, mer balanserad och bättre fördelad tillväxt och på så sätt kunna öka den genomsnittliga tillväxten i landet och reducera antalet fattiga. Målet är även att eliminera alla former av uteslutande av grupper från grund- och gymnasieskolan. Även att få tillgång till bra hälsa och utbildning, öka kvaliteten på servicen och förbättra skillnaderna mellan pojkar och flickors jämställdhet samt att landet ska ha tillgång till minst 35 liter vatten per capita och dag (rekommendationer från WTO), är mål som landet vill uppfylla med sitt PRSP.

Senegals strategier har fyra fundamentala mål:

- Vara välfärdsskapande
- Främja uppbyggnaden av den sociala servicen
- Öka levnadsstandarden för de mest sårbara grupperna i landet
- Ta fram ett tillvägagångssätt för att kunna studera och utvärdera landets styre.

Det är mycket viktigt att landet får tillgång till en stabil makroekonomi för att snabbt kunna få fram produktivt arbete åt det fattiga och arbetslösa i landet. Det är även viktigt att tillgången till den sociala servicen förbättras för att på så sätt kunna öka landets humankapitalstock. För att kunna finansiera detta krävs det att landet får en ökad BNP tillväxt. Detta kan ske genom att de privata, offentliga och utländska investeringarna ökas samt att kvaliteten på investeringarna till jordbrukssektorn förbättras så att avkastningen på kapitalet höjs.

Landets exportsektor är svag och sårbar då endast tre varor står för hela 60 % av exporten. För att förbättra situationen så bör produktionen i landet diversifieras så att landet har fler ben att stå på. För att nå denna diversifiering så vill man sänka skatterna på jordbruksproduktionen, så att bönderna istället kan använda mer pengar till att investera i modernare utrustning. En modernare utrustning kan nämligen öka deras skördar och även skapa möjligheter för nya

sorters grödor. På kort sikt vill man utnyttja de resurser som blivit tillgängliga med den nya tekniken för att kunna börja exportera de varor som man tidigare inte kunde exportera. Senegal vill även förbättra den inhemska marknaden för att på så sätt förbättra landets export.

Inom utbildningssektorn så ligger stor fokus på att deltagandet i undervisningen ska ökas då speciellt i grundskolan, speciell fokus läggs även på att flickorna ska bli mer delaktiga i utbildningen. Detta ska ske genom att fler skolor byggs och fler lärare utbildas.

Inom hälsosektorn handlar det om att öka landets befolknings välbefinnande genom att bl.a. minska antalet dödsfall och så speciellt bland barn. Detta ska ske genom att tillgången till sjukstugor ökas, hälsoorganisationer inom landet utvecklas och renhållningen i landet förbättras. Främst ska detta ske på landsbygden och i förorterna, vilka idag är Senegals främsta problemområden. Precis som de flesta Afrikanska länder så lägger även Senegal stor vikt vid att bekämpa HIV/AIDS. Detta sker till stor del genom spridning av information om sjukdomen och dess smittvägar och ett ökat antal kontroller. Dessa mål ska bl.a. nå genom att fler sjukhus byggs så att befolkningen får bättre och snabbare tillgång till vård. Sjukvården ska inte bara utökas utan även förbättras och bli mer kvalitativ (Senegal PRSP).

5. Analys

Nedan går vi igenom utvärderingar och kritiska röster om IMF och Världsbankens skuld- och fattigdomsreduceringsprogram. Det är främst en granskning av utvärderingarna av processen och innehållet i PRS-dokumenterna. Då vi inte kan finna någon direkt bakomliggande utvecklingsteori till PRS-initiativet så är det svårt att veta hur en utvärdering och granskning av initiativet ska se ut. Då en uttalad teori för hur utvecklingen ska se ut saknas innebär det också att det inte finns några direkta direktiv för hur fattigdomen i länderna ska reduceras, vilket gör det svårt för länderna att veta på vilket sätt de ska bearbeta fattigdomsproblemet. Resultatet blir att länderna inte riktigt vet vad i sina strategier som de ska prioritera för att få bäst resultat. Istället för att fokus ligger på några få områden så läggs prioritet på ett flertal områden. I de flesta fall blir de prioriterade områdena allt för många i förhållande till de finansiella resurserna. För HIPC-länderna så är de finansiella resurserna väldigt begränsade, vilket gör det ännu viktigare att prioritet endast läggs på ett fåtal områden. En utvecklingsteori som talar om vilka områden som bör prioriteras för att fattigdomen ska reduceras och utveckling ska ske är därför något som skulle styra upp och förenkla situationen. Det gäller dock att denna utvecklingsteori är empiriskt belagd så att resultat verkligen kan nås.

5.1 Kritik mot HIPC-initiativet och PRS-dokumenterna

Trots en förbättring av HIPC, vilket ledde till skapandet av HIPC 2, så kritiseras fortfarande programmet. Nedan tar vi upp kritiska röster från olika organisationer och sedan anknyter vi dem till vad vi själva tycker oss kunna uppfatta i de sju PRS-dokumenterna. Då ämnet är så brett som det är och vi endast inriktat oss på PRS-dokumenterna så har vi svårt att säga något om hur utvecklingsprocessen av PRS-dokument gått till, likväl som vi har svårt att säga något om resultaten av fattigdomsreduceringsstrategierna. Att dra slutsatser om resultaten av HIPC och PRS-dokumenterna är i allmänhet svårt då det är ett relativt nytt fenomen och resultaten därför ej hunnit visa sig. Detta p.g.a. att stora förändringar ofta kräver en längre tidsperiod för att resultat ska kunna avläsas.

Många olika organisationer har utvärderat HIPC-initiativet och då speciellt PRS-dokumenterna. IMF och Världsbanken har själva egna oberoende utvärderingsinstitut (Independent Evaluation Office (IEO) och Operations Evaluation Department (OED)), vilka gjort en utvärdering av programmet.

OED menar i sin utvärdering att PRS-dokumenterna har god potential att på sikt uppnå initiativets mål. OED har även kommit fram till att resultaten av programmet skiljer sig kraftigt åt mellan de olika länderna, detta beror till stor del på att förhållandena, då speciellt de politiska, ser olika ut. Trots att OED har tillit till initiativet så rekommenderar de en förbättring av vissa områden för att resultat ska nås, speciellt inom utvecklingsprocessen av PRS-dokumenterna, dokumentens innehåll och koordineringen av bidragsgivare.

OED har funnit svagheter i anpassningen av PRS-dokument till ländernas olika specifika förhållanden. Svagheter har även påträffats då det gäller länken mellan inhemsk planering och budgetprocessen, denna länk anses vara otillräcklig för att tillfredsställa landets finansiella behov. Fokuseringen på fattigdomen, vilket är det huvudsakliga målet för PRS-dokument, anser OED har förbättrats, för att en hållbar fattigdomsreducering ska ske tycker de dock att ännu mer fokus behövs läggas på ämnet. Utvärderingsinstitutionen anser även att PRS-dokumenterna fokuserar för mycket på den sociala sektorn och ger den för mycket resurser gentemot de andra sektorerna. Resultatorienteringen i ländernas utvecklingsarbete anser dock utvärderingsinstitutionen att har främjats av PRS-dokumenterna, då resultatorientering är en av de viktigaste punkterna som måste innefattas i ett PRSP. OED finner dock att vidare hjälp behövs för att länderna ska utforma ännu mer landsspecifika och resultatriktade mål. Övervakningen av att målen och strategierna följs och implementeras bör även den förbättras. Något annat som kritiserats från OED och även från många andra håll handlar om det nationella ägandet av PRS-dokumenterna och dess innehåll. Kritiken innefattar att länderna inte själva styr i den grad som det var tänkt utan att andra intressenter har mer makt i utvecklingen av PRS-dokument (Kritik WB).

Det verkar som att utvärderingen OED gjort mest fokuserar på hur PRS-initiativet ska förbättras och inte så mycket på ren kritik mot initiativet. Att fokus ligger på förbättringar och ej endast kritik är förståeligt då OEDs uppgift är att utvärdera och ge feedback för att IMF och Världsbanken ska kunna förbättra PRS-initiativet. De fristående organisationerna däremot är mer kritiska i sina utvärderingar då det i flera fall handlar om att de har en annan politisk och utvecklingstänkande syn. Dessa organisationer har ej heller som uppgift att ge feedback.

Stora delar av den kritik som riktas mot PRS-initiativet handlar om att det nationella ägandet och drivandet av PRS-dokumenterna inte fungerar som det är sagt och att initiativet endast är ett nytt strukturanpassningsprogram där programmen och strategierna ser likadana ut för alla länderna. Om denna kritik stämmer innebär det att

HIPC och PRSP inte är någon ny metod för att bearbeta skulder och fattigdom utan bara en fortsättning på tidigare arbetsmetoder, vilka ej gett några direkta resultat utan snarare har fått motta stark kritik.

Från en början möttes PRS-initiativet från de enskilda organisationerna med både entusiasm och tveksamhet. PRS-dokumentet var den förändring inom utvecklingsarbetet och fattigdomsreduceringen som flertalet organisationer under en längre tid hoppats på. Tveksamheten som rådde bottnade i den skepsis som fanns om att det nya initiativet bara var en teoretisk förändring och inte något som skulle förändra utvecklingsarbetet i praktiken.

Löften om nationellt ägandeskap som IMF och Världsbanken nu lovat hade nämligen tidigare varit på tapeten i utvecklingsammanhang men då endast varit löften som inte gett resultat. Rädslan för att det återigen endast skulle vara tomma löften var därför överhängande.

Efter implementeringen av initiativet så började flertalet organisationer säga sin mening om programmets uppbyggnad och innehåll (Forumsyd).

Många organisationer anser att IMF och Världsbanken har ett för stort inflytande på utvecklingsarbetet och att de styr och ställer för mycket. Meningen med PRS-initiativet var att IMF och Världsbanken endast skulle stötta och fungera som rådgivare i utvecklingsprocessen av PRS-dokument och att det var det enskilda landet och dess olika intressegrupper som skulle utveckla landets strategier. Med facit i hand så verkar det som om IMF och Världsbanken sitter på mer makt än vad som var tänkt och sagt. Även om länderna själva styr utvecklingen av sitt PRS-dokument så är det IMF och Världsbanken som i slutändan ska godkänna dokumentet. Formellt sett sätter inte institutionerna upp några krav, länderna vet dock efter tidigare utvecklingsarbeten med institutionerna vad det är som de kräver. En annan sak som tydligt visar vem som håller i tyglarna är den tjocka handbok för vad ett PRS-dokument bör innehålla som IMF och Världsbanken gett ut (Forumsyd)

Flertalet organisationer frågar sig om PRS-initiativet verkligen är något nytt eller om det snarare handlar om en fortsättning på de tidigare strukturanpassningsprogram som Världsbanken och IMF förde. Institutionerna säger att de under PRS-initiativet ska visa större flexibilitet och inte enbart godkänna PRS-dokument som är utformade efter deras uppfattning.

Länderna ska alltså själva ha större frihet i utvecklingen av strategier och mål. Samtidigt håller dock IMF starkt fast vid att det är deras syn på det makroekonomiska området som ska gälla i dokumenten ifall de ska bli godkända. IMF har tidigare fått stark kritik för sin uppfattning om att den makroekonomiska stabiliteten är det viktigaste i utvecklingsarbetet. Makroekonomisk stabilitet och neoliberalism var det som präglade de tidigare strukturanpassningsprogrammen och tydligen verkar inte institutionerna ha ändrat sin ekonomiska politik i det nya utvecklingssamarbetet. På grund av detta anser flertalet organisationer att PRS-initiativet endast är en fortsättning på de tidigare strukturanpassningsprogrammen och något som skapats för att IMF och Världsbanken ostört ska kunna fortsätta med sin gamla ekonomiska politik (Jubel).

Något annat som först togs emot med öppna armar men som sedan har kritiserats är det nationella ägandet och drivandet av PRS-dokumentet och de mål och strategier som de innefattar. Tanken med ett nationellt ägande där flera olika grupper i länderna engageras för att utveckla, implementera och övervaka landets PRS-dokument är bra men det har visat sig att vissa grupper inte haft så mycket att säga till om i processen.

Det nationella ägandet ska skapas genom att följande grupper samarbetar i utvecklingsprocessen av PRS-dokumentet:

- The general public, speciellt de fattiga och sårbara grupperna.
- Staten, inkluderat parlament och lokala regeringar.
- Civila samhällsorganisationer såsom NGOs, handelsorganisationer och akademiska institutioner.
- Aktörer i privata sektorn.
- Bidragsgivare både bilaterala och multilaterala.

Det har varit stora skillnader mellan länderna då det gäller hur deltagandet i PRS-initiativet sett ut. I vissa länder har flera kategorier av deltagare uteslutits ur processen, detta gör att det nationella ägandet av mål och strategier inte skett i den utsträckning som det var tänkt för att strategierna ska kunna kallas nationellt ägda och drivna. I Afrika har utvecklingen av PRS-dokument visat tendenser på att endast vara en fråga för staten, vilket i vissa länder minskat övriga gruppers inflytande. I flertalet länder har även kvinnogrupper och den fattiga delen av befolkningen haft lite att säga till om, andra länder har dock kämpat för att få med kvinnogrupperna i processen. Ett annat problem då det gäller utvecklingen av PRS-dokument är att denna process ofta förhastas p.g.a.

det krävs ett färdigställt och godkänt PRS-dokument för att få större skuldreduceringar. Detta leder till att kvalitén på deltagandet i utvecklingsprocessen försämras då staten påskyndar processen, även kvalitén på dokumentet försämras då man ej hinner göra ordentliga utredningar som kan ligga till grund för dokumentets utformning (Eurodad).

Om PRS-dokumenterna verkligen är nationellt ägda och drivna och inte är utformade efter någon färdig mall så bör strategierna i åtminstone några PRS-dokument skilja sig från de gamla policys för utvecklingsarbete och fattigdomsreducering. PRS-dokumenterna bör även skilja sig mellan länderna då dessa har olika förutsättningar och uppbyggnad (Eurodad).

Flera organisationer har utvärderat PRS-programmen, en av dessa organisationer är WDM (World Development Movement). I sin studie av 16 olika länders PRS-dokument kom WDM fram till att trots ländernas stora olikheter så uppvisade dokumenten likartade strategier för utveckling. Dessa strategier hade i många fall redan genomförts under tidigare strukturanpassningsprogram och då ej gett några större resultat. Detta har lett till att utformningen och inflytandet av PRS-initiativet misstänks komma från bidragsgivarna (SNF). Eurodad är inne på samma linje som WDM och tar i sin utvärdering av PRSP och HIPC upp ett antal punkter som de anser finnas med i samtliga PRS-dokument och som även fanns med i tidigare strukturanpassningsprogram. På grund av detta menar de att PRS-initiativet inte är något nytt och reformerande när det gäller utvecklingstänkande utan att det är en följetång på det gamla strukturanpassningsprogrammet där "one-size fits-all" rådde.

Punkterna de tar upp är följande:

- Reducering av handelshinder såsom tullar och en ökad integration i världsekonomin genom ökad import.
- Borttagande av priskontroller på varor som gas, olja, bomull, finansiellt kapital och telekommunikationer.
- Avgift på sjukvård och vattenförsörjning för att kunna finansiera dessa sektorer samt utbredning av privatiseringen inom dessa sektorer.
- Privatisering av statligt ägda företag och industrier.
- Uppnå makroekonomisk stabilitet.
- Reformier inom styret och publika sektorn såsom anti-korrupsions policys och decentralisering av statlig service.

Eurodad anser även att länkarna mellan den makroekonomiska politiken och fattigdomsreduceringen i PRS-dokumenterna är svag. I flertalet av dokumenterna är fattigdomsanalysen och de makroekonomiska strategierna två helt olika sektorer utan direkt koppling (Eurodad).

Trots att PRS-initiativet mest har kritiserats så har även vissa positiva röster hörts. PRS-initiativet har bl.a. varit positivt för demokratin i flera länder då det civila samhället har medverkat i utvecklingsprocessen, i flera fall har det civila samhällets deltagande dock varit större i teorin än praktiken. Fattigdomsbekämpningen har nu fått större utrymme i utvecklingsprocessen än tidigare då tanken med PRS-initiativet är att fokusera på detta område och inte enbart på ekonomisk tillväxt (Forumsyd).

5.2 Analys av PRS-dokumenterna

Efter att ha gått igenom de sju fattigdomsreduceringsstrategierna för länderna vi valt så har vi gjort följande observationer:

Samtliga PRS-dokument är uppbyggda på princip samma sätt, dock är vissa betydligt utförligare än andra. Ghanas PRSP var t.ex. betydligt mer utförligt än Senegals vars PRSP inte omfattade mer än 90 sidor. Upplägget av dokumenterna ser ut som följande: inledningsvis presenteras landet, dess ekonomiska historia för de senare åren och dess fattigdomsprofil. Fattigdomsprofilen besvarar frågor som: vilka är de fattiga? och var befinner de sig?. Fattigdomsbegreppet definieras också, denna definition hjälper till att belysa de olika områden som en nationell fattigdomsreduceringsstrategi bör baseras på. Därefter tas de huvudsakliga målen och strategierna för nyckelsektorerna i landets PRSP upp. I samtliga PRS-dokument är makroekonomisk stabilitet ett huvudmål och i flertalet av dokumenterna talas det om makroekonomisk stabilitet som ett nödvändigt förhållande för utveckling. Att öka den ekonomiska tillväxten är ett annat genomgående mål i dokumenterna. Övriga prioriterade mål är bland andra, utveckling av det humana kapitalet (här innefattas utbildning och hälsa), en förbättring av landets styren och utveckling av jordbruket. Slutligen presenteras landets finansieringsplan för hela projektet och även hur projektet ska övervakas och utvärderas. På olika platser i sex av de sju dokumenterna presenteras även en mer eller mindre utförlig beskrivning av hur deltagandet i utvecklingen av PRS-dokumentet sett ut.

Alla sju ländernas PRS dokument prioriteras bl.a. utbildnings- och hälsosektorn i arbetet för att reducera fattigdomen. Att just de här två sektorerna prioriteras är inte så konstigt då de är starkt korrelerade med ett lands tillväxt och framtida utveckling. Dålig utbildning och hälsa kan lätt skapa en ond cirkel som är svår att ta sig ur, då dålig hälsa försämrar produktiviteten för individen blir det svårare att skapa sig en inkomst till familjen vilket i sin tur ofta leder till att barnen måste jobba och tjäna pengar istället för att gå i skolan. Då barnen inte utbildar sig får de i sin tur svårare att få jobb och generera en tillräcklig inkomst när de växer upp. Detta i sin tur leder till att nästa generation med stor sannolikhet också kommer att vara fattiga. Utbildning och hälsa är även starkt korrelerade med varandra då en bra utbildning ofta leder till en bättre hälsa och en bra hälsa leder till bättre förutsättningar för framtiden. Då strategier och mål för sektorerna tas upp så skrivs det även i de flesta av de sju dokumenten att statens utgifter i procent av de totala utgifterna till dessa sektorer ska ökas. Det är dock svårt att se hur stor denna ökning är då siffrorna, både de faktiska för åren innan PRS-dokumentens införande och de budgeterade inför framtiden, är bristfälliga. I flera fall går det dock att se små tendenser till upp eller nedgångar i utgifterna, vi anser dock siffermaterialet vi funnit vara för bristfälligt för att kunna användas i vår analys.

5.2.1 Mål och strategier inom våra valda sektorer

Förutom att ländernas fattigdomsreduceringsstrategier är uppbyggda på samma sätt så är även deras nyckelsektorer för utveckling i princip de samma. Mål och strategier inom de tre sektorer vi undersökt (hälsa, utbildning och export) är även de väldigt lika. Inom utbildningssektorn gäller det att öka antalet deltagare i utbildningen med fokus på grundskolan och flickors närvaro. Tillgången till utbildning och en förbättrad kvalitet på undervisningen är andra mål som genomgående kommer upp. Genomgående för samtliga länder är att grundskolan och utvecklingen och tillgången till denna är det som prioriteras inom utbildningssektorn. Inom hälsosektorn ligger fokus på en ökad tillgång till sjukvård för alla samt en minskning av spädbarn- och barnadödligheten. Då samtliga länder är drabbade av HIV/AIDS så är ett gemensamt mål att öka medvetandet hos befolkningen och förbättra den förebyggande hälsovården för att hindra fortsatt spridning av sjukdomen. Vad det gäller exportsektorn så handlar det mycket om att exporten måste diversifieras för att minska ländernas sårbarhet gentemot omvärlden, vikt läggs även på en liberalisering av handeln genom t.ex. avregleringar av handelshinder. Mål och strategier för exportsektorn är ej så väl formulerade som målen och strategierna är för utbildnings- och hälsosektorn. I flertalet av ländernas PRS-dokument så har inte exportsektorn någon egen rubrik utan målen för sektorn

bestäms under andra rubriker såsom jordbruk, makroekonomi och industriutveckling, vilka är sektorer som är viktiga för ländernas export.

Sammanfattningsvis har vi alltså kommit fram till att nyckelsektorerna för utveckling i de olika ländernas PRS-dokument i princip är de samma. De främst prioriterade målen och strategierna inom våra tre valda sektorer är även de i princip de samma för de sju länderna.

5.2.2 Fattigdomsprofilen

Fattigdomsprofilerna i ländernas PRS-dokument är relativt utförliga för samtliga av våra sju undersökta länder. Fattigdomen i länderna har en näst intill identisk spridning då den fattigaste befolkningen lever i de rurala områdena. Att kvinnor, etiska grupper och andra minoriteter är de som drabbas värst av fattigdomen är också signifikant för alla länder då de inte har samma förutsättningar i samhället. Skillnaderna mellan regioner inom länderna då det gäller fattigdom och tillgången till t.ex. utbildning och hälsa varierar kraftigt. För att reducera fattigdomen och utveckla landet är det viktigt att hänsyn tas till de regionala skillnaderna och att arbetet för att minska dessa prioriteras. Då målen för fattigdomsbekämpningen är procentuellt formulerade så är det viktigt att tänka på att en nationell reduktion av fattigdomen från 50 % till 40 % inte behöver innebära att landets alla grupper och regioner fått det bättre utan att endast genomsnittet i landet blir bättre. Det kan ju vara så att de redan gynnade regionerna och grupperna fått det bättre medan de fattigas situation ej förbättrats.

I samtliga sju dokument tas hänsyn till dessa skillnader då strategierna inom hälso- och utbildningssektorn utformas. Strategierna och målen är skrivna på ett sådant sätt att de ska gynna landets fattiga och utsatta grupper och regioner. Många gånger är procentuella mål uppsatta både för landet i genomsnitt men även för regioner och grupper allt för att få en utveckling och fattigdomsreduktion som gynnar alla. Teoretiskt sett ser alltså dokumenten ut detta hänseende relativt bra ut, då strategierna och målen verkar vara anpassade efter landets behov. Teorin kan dock skilja sig mycket från praktiken.

Enligt den kritik som vi tidigare gått igenom så menar flertalet av de fristående organisationerna att länken mellan fattigdomsreduktion och utveckling av de olika sektorerna inte är särskilt stark. Det vi tycker oss se efter vi gått igenom de tre sektorerna i våra sju olika länder är dock att utvecklingen av sektorerna, hälsa och utbildning, länkas samman med målet att reducera fattigdomen och förbättra de fattiga och sårbaras situation i

länderna. Det pratas t.ex. om att regionala skillnader ska minskas och att kvinnor ska få en bättre tillgång till den sociala servicen. Förutom ett övergripande mål för att den totala läskunnigheten och det totala deltagandet i skolan ska öka så finns det även i de flesta dokument kvantitativa mål för hur speciellt kvinnors läskunnighet och deltagande i skolan ska ökas för att detta ska komma upp i nivå med övriga befolkningen. Det är dock lätt att på pappret knyta samman fattigdomsreduceringen med utvecklingen av de olika sektorerna. Om denna länk sedan finns i praktiken är en helt annan sak. Då vi läst dokumenten har vi ibland fått känslan av att verkligheten tidvis förskönas. Då PRS-initiativet går ut på att med hjälp av utveckling inom olika sektorer reducera fattigdomen så är det givetvis viktigt att dessa två mål knyts samman, då alla länder i princip länkar de olika områdena till varandra på samma sätt så verkar det dock lite som om de följer en mall när de utarbetar sina strategier och mål. Kanske är det så att länderna följer IMF och Världsbankens handbok blint trots att denna bara ska verka som ett hjälpmedel och en rekommendation. Anledningen till att de skulle följa denna till punkt och pricka, om det nu är så vill säga, skulle kunna vara p.g.a. att de då vet att deras dokument blir som IMF och Världsbanken önskar och därmed snabbare godkänt. Precis som de kritiska rösterna menar så kanske PRS-dokumentet ofta stressas fram för att landet snabbare ska få en större skuldreducering. Om fallet är detta så är det ej konstigt att länderna vill följa handboken, för de vet då att deras dokument kommer innefatta det IMF och Världsbanken vill, vilket innebär att deras dokument kan godkännas direkt. Detta är dock endast spekulationer från vår sida, utifrån det vi tycker oss ha uppfattat kan det ju faktiskt vara så att länderna anknyter utveckling av de olika sektorerna till reducereingen av fattigdomen.

Sammanfattningsvis ser spridningen av de fattiga i länderna likadan ut, den största delen av de fattiga lever i de rurala områdena och det är kvinnor och etniska minoriteter som är de som drabbas värst av fattigdomen. De regionala skillnaderna är även stora då det gäller fattigdomens spridning. Då vi läst PRS-dokumentet verkar dock hänsyn tas till dessa skillnader då strategier och mål sätts upp, kritiker menar dock på att länken mellan utveckling av de olika sektorerna och fattigdomsreduceringen är svag. Detta är inte vad vi tycker oss ha sett, praktiken skiljer sig dock mycket från teorin och det är väldigt lätt att försköna något i skrift. Vi har flera gånger fått känslan av att länderna följer en mall då de olika PRS-dokumentet är så lika och att dokumenten därför görs efter hur IMF och Världsbanken vill ha dem.

5.2.3 Likheter mellan PRS-dokumentet

Som vi tidigare skrev så är de sju olika PRS-dokumenterna vi läst väldigt lika. De är lika p.g.a. att deras upplägg nästintill är identiskt, deras mål och strategier inom våra tre valda sektorer ser likadana ut och p.g.a. att huvudprioritet inom sektorerna ligger på i princip samma saker. Att uppbyggnaden av dem är densamma är inte så konstigt, då det är bra med en mall för vad som ska innefattas då dokumenten utvärderas och jämförs. Själva innehållet i dokumenten bör dock skilja sig åt då det handlar om strategier och mål för specifika länder. Vart land är ju unikt i sig självt med specifika förhållanden, problem och förutsättningar. Dessa förhållanden, problem och förutsättningar bör återspeglas i de mål och strategier som PRS-dokumentet innehåller och därför bör dessa mål och strategier skilja sig åt mellan de olika länderna.

De länder vi valt är alla Afrikanska länder som ligger söder om Sahara, detta gör att länderna är relativt lika varandra. Om vi ser tillbaka på presentationen av länderna så kan vi se att länderna i stort sett har samma problem och svagheter inom hälsa, utbildning och export. Inom utbildningssektorn handlar det om dåligt deltagande i utbildningen, flickors sämre ställning i utbildningen, stora regionala skillnader i tillgången till utbildning, brist på kompetenta lärare, dåliga och ofta för få skolor plus att undervisningsmaterialet är bristfälligt. Då vi pratar om hälsosektorn handlar det om dålig tillgång till hälsovård speciellt för de fattiga, hög spädbarn- och barnadödlighet, näringsbrist, HIV/AIDS och för lite kvalificerad sjukvårdspersonal. Inom exportsektorn läggs mycket vikt vid diversifiering av exporten och avregleringen av handelshinder. Att problemen inom dessa sektorer är så pass lika som de är gör att även ländernas PRS-dokument har en befogad anledning att vara lika inom dessa områden. Liknande mål och strategier inom dessa sektorer behöver därför ej tyda på att ländernas PRS-dokument inte är landsspecifika. Då förutsättningarna och historien ser olika ut för vart enskilt land så bör dock strategierna för hur målen ska nås se lite annorlunda ut för de olika länderna, vilket vi inte anser att de gör.

5.2.4 Makroekonomi och neoliberalism

I samtliga dokument vi gått igenom så läggs prioritet på i princip samma områden. Stor vikt läggs i samtliga dokument på landets makroekonomi. Många gånger ses makroekonomisk stabilitet som en grundförutsättning för utveckling och tillväxt. Flera av kritikerna till PRS-initiativet menar att det läggs för mycket fokus på detta område och att området fått så stort utrymme p.g.a. att det är något som IMF förespråkar och kräver. Makroekonomisk stabilitet och fokusering på inflation och tillväxt var ju även en av grundpelarna i de gamla, nu så kritiserade, strukturanpassningsprogrammen. Vi kan hålla med kritikerna om att stor vikt

läggs vid makroekonomin och att deras kritik i detta fall kan vara befogad. Då makroekonomin hade en nyckelroll i tidigare strukturanpassningsprogram, vilka ej var speciellt framgångsrika, så är det konstigt att området har fått en så pass stor roll i detta nya initiativ om detta verkligen ska vara en nydaning inom utvecklingsarbetet, vilket IMF och Världsbanken påstår. Det är även konstigt att ländernas strategier är så lika då tanken med programmet är att det ska vara landsägt och landsdrivet, vilket borde innebära att dokumenten och strategierna däri är landsspecifika. I vårt fall så verkar ju snarare dokumenten och strategierna vara relativt identiska med varandra vilket gör att man kan börja tvivla på om det verkligen är länderna själva som styr, för trots att länderna vi inriktat oss på har liknande problem så borde de även ha landsspecifika problem. Speciellt bör deras makroekonomiska situation se olika ut då detta mycket handlar om vilken ekonomisk politik som förts/förs och då indirekt om vilken som styrt/styr landet och detta är saker som skiljer sig åt även mellan våra länder.

Kritikerna menar på att det trots allt prat om nationellt ägande och drivande under PRS-initiativet är IMF och Världsbanken som drar i trådarna och inte endast står vid sidan om och ger råd, vilket tanken var från början. Trots att vår undersökning endast varit liten så tycker vi oss kunna se tendenser till att kritiken faktiskt stämmer då det på samma sätt fokuseras på makroekonomi i samtliga ländernas PRS-dokument. Då vi tycker oss finna tendenser till att IMF och Världsbanken verkar vara drivande i programmet så är frågan om PRS-initiativet verkligen är något nytt, där länderna själva ska driva utvecklingsprocessen, eller om det endast är en fortsättning på tidigare strukturanpassningsprogram.

I de flesta PRS-dokument fokuserar målen och strategierna inom exportsektorn mycket kring liberalisering av handeln, vilket innebär avreglering av handelshinder och öppning av landsgränserna för internationell handel. Denna neoliberal syn på handel var något som tidigare strukturanpassningsprogram var uppbyggda kring och något som IMF och Världsbanken lovordar. IMF och Världsbanken har fått mycket kritik för sin neoliberal syn och en hel del av den kritiken vi läst från fristående organisationer handlar om just detta. Om denna neoliberal syn innefattas i PRS-dokumentet p.g.a. att länderna själva tror på det eller om det är IMF och Världsbankens åsikter som ligger bakom är svårt att säga. Flertalet av länderna som deltagit i tidigare strukturanpassningsprogram har dock inte nått några resultat med den neoliberal politiken, vilket gör att vi anar att det inte är länderna själva som tycker att denna politik är den mest gynnsamma för utveckling utan att det är vetskapen om IMF och

Världsbankens tycke för politiken som gör att denna finns med i de flesta PRS-dokumenterna. De tendenser vi tyckt oss finna, att IMF och Världsbanken är drivande, styrks alltså ytterligare av denna neoliberal politik som vi funnit i flertalet av PRS-dokumenterna. Detta gör att vi tycker oss kunna se en koppling till de gamla strukturanpassningsprogrammen och att PRS-initiativet endast är en moderniserad uppföljare på dessa. Detta är även vad flertalet kritiker säger, de mest radikala kritikerna menar dock på att PRS-initiativet är en ren uppföljare till de tidigare programmen. Vår åsikt är dock att PRS-initiativet är en modifiering och förbättring av de tidigare programmen. Den teoretiska uppbyggnaden av programmet, att det ska vara nationellt ägt, nationellt drivet och landsspecifikt, låter i våra öron bra. Den praktiska tillämpningen av programmet verkar dock inte stämma helt överrens med teorin då det nationella ägandet, nationella drivandet och landsspecificeringen inte har blivit som det uppstags i teorin. Det kan dock vara så att IMF och Världsbankens tanke aldrig var att i praktiken skapa ett landsspecifikt program där nationen själv var det drivande. Tanken var kanske endast att få nytt förtroende för att utarbeta nya utvecklingsprogram och få ett bättre anseende i utvecklingsarbetet då institutionerna ofta fått motta stark kritik. Vi tror att programmet som det utkristalliserats i teorin har potential på en längre sikt. Då krävs det dock att programmet i praktiken verkligen tar hänsyn till nationellt ägande, nationellt drivande och landsspecificering för att det ska ge bättre resultat. Även programmet som det ser ut idag kan ge och även ha gett resultat, detta är dock svårt att säga då initiativet är så nytt som det är.

Sammanfattningsvis har vi kommit fram till att makroekonomi, precis som i tidigare strukturanpassningsprogram, har hög prioritet i utvecklingsarbetet. Vi har även uppmärksammat att den neoliberal syn som har präglat de tidigare strukturanpassningsprogrammen även förekommer i detta nya utvecklingsinitiativ. Likheterna mellan ländernas strategier och mål är slående, flertalet likheter med de tidigare strukturanpassningsprogrammen finns också, detta gör att vi precis som flera av kritikerna tvivlar på om fattigdomsreduceringsstrategierna verkligen är landsägda och landsdrivna. Tendenserna vi tycker oss se talar mer för att det än en gång är IMF och Världsbanken som styr och att PRS-initiativet endast är en nydaning på de tidigare strukturanpassningsprogrammen.

5.2.5 Svagheter i resursallokeringen

Inom utbildning och hälsa, vilka är två av de sektorer vi studerat, så verkar, precis som vi tidigare sagt, målen och strategierna relativt rimliga med hänsyn till hur situationen i länderna

ser ut. Att ta fram mål och strategier som passar landet är en sak, svårare är det dock att på ett bra sätt genomföra strategierna som tagits fram. Förändringarna som planeras inom hälso- och utbildningssektorn är stora och kostsamma, vilket gör att utgifterna till dessa sektorer måste ökas drastiskt ifall resultaten som önskas ska kunna nås. Precis som vi tidigare konstaterat så är det svårt att finna siffror på hur utgifterna till sektorerna planeras att öka och därför är det svårt att kunna dra några slutsatser om programmen inom sektorerna verkligen kommer att kunna genomföras. Om utgifterna till sektorerna ej ökas kommer det nämligen inte finnas några direkta möjligheter till förbättringar, förutom de resultat en omfördelning och en effektivare användning av de resurser som redan finns kan ge. Då vi studerat statens utgifter till de två sektorerna mellan 1998 och 2002, vilket i de flesta ländernas fall är innan deras PRS-dokument implementerades och deras strategier och program började gälla, så har vi kommit fram till att utgifterna till de två sektorerna har fluktuerat under tidsperioden. Det är endast Moçambique som haft en årlig ökning under perioden. Detta gör oss tveksamma till om ökningen av utgifterna till de två sektorerna efter PRS-dokumentets implementering verkligen kommer bli så stora som det behövs för att strategierna och programmen som utformats ska kunna genomföras. I samtliga dokument poängteras dock att allokeringen av resurser till utbildnings- och hälsosektorn ska ökas, huruvida detta stämmer överrens med vad som verkligen sker är svårt att säga. En ökning borde det dock bli men den kommer kanske ej bli så stor som det sagts. Svårigheterna ligger dock inte endast i att öka utgifterna till sektorerna utan även i att använda dessa ökade resurser på ett effektivt sätt. I samtliga länder vi arbetat med så är t.ex. korruption ett utbrett problem, vilket vi tror kan leda till att delar av de ökade resurserna hamnar i fel händer. Då det är många områden som prioriteras i PRS-dokumenterna så kommer områdena ej att kunna bli så finansiellt prioriterade som det skrivs då de finansiella resurserna är knappa. Precis som vi tidigare sagt så finns det ingen uttalad utvecklingsteori som ligger bakom fattigdomsreduceringsstrategierna. Detta gör att länderna inte riktigt vet vad de ska fokusera på utan istället prioriterar många olika områden som är bra för utveckling. Då de finansiella resurserna är knappa så gör det att pengarna inte räcker till så många olika områden som prioriterats, för att resultat ska nås bör fokus istället läggas på ett fåtal utvecklingsdrivande och fattigdomsreducerande områden. Det är dessa områden en utvecklingsteori skulle behövt specificera för att förenkla arbetet och centrera resurserna.

Sammanfattningsvis har vi kommit fram till att målen och strategierna länderna tagit fram låter bra men att det ligger stora svårigheter i att verkställa dem då de finansiella resurserna är begränsade. Fattigdomsreduceringsstrategierna bör fokusera på ett färre antal prioriterade

områden för att målen och strategierna som tas fram inom dessa områden verkligen ska ha en finansiell möjlighet att verkställas.

5.2.6 Deltagande i utvecklingsprocessen av PRS-dokument

Deltagandet i utvecklingen av PRS-dokumenterna är något annat som kritiserats, då flertalet kritiker menar att tillräckligt många grupper i samhället ej involveras i utvecklingsarbetet av PRS-dokumenterna som det är sagt och tänkt för att det ska kunna räknas som nationellt ägt. Då vi ej har undersökt utvecklingsprocessen av PRS-dokumenterna så är det svårt att komma med något konkret inom detta område. Vi tror dock inte att kritiker som säger att flera grupper ofta exkluderas från processen har helt fel i vad de säger då processen att utveckla ett dokument ofta påskyndas, som vi tidigare skrev. Ett snabbare utvecklingsförfarande gör att tiden för att kontakta enskilda grupper och organisationer i samhället, för att de ska få ge sin åsikt, blir knapp. Tidspressen leder även till att kvalitén på dokumentet blir sämre och att utförliga undersökningar om situationen i landet, vilka är viktiga för att få en fullständig bild av hur landet ser ut och för att vidare kunna utveckla mål och strategier utifrån dess behov, uteblir. I sex utav de sju dokumenten finns som vi tidigare sagt en beskrivning av hur deltagandet i utvecklingsprocessen har sett ut, för ett antal av länderna är denna beskrivning relativt utförlig medan den för vissa länder, såsom Senegal, näst intill är obefintlig. Vi anser att dessa beskrivningar endast befinner sig i dokumenten för att det ska se bra ut. Även om det står att vissa grupper konsulterats i processen så behöver det inte innebära att de fått ha något inflytande på det slutliga dokumentet, vilket gör att bredden av deltagare inte behöver vara så stor som den verkar. Det är precis detta som flertalet kritiker sagt, att grupper konsulterats men att deras åsikter inte fått någon vikt, speciellt inte i den slutliga processen.

Sammanfattningsvis har vi kommit fram till att deltagarprocessen i utvecklingen av PRS-dokumentet antagligen inte är så omfattande som den enligt IMF och Världsbanken ska vara i detta nya utvecklingsarbete. Den beskrivning av vilka som deltagit i utvecklingsprocessen som finns i PRS-dokumenterna verkar också vara förskönad, då alla de intressenter som det står i dokumentet att ha tillfrågats antagligen inte fått så mycket att säga till om.

5.2.7 Källkritik

För all kritik som kommer från de olika fristående organisationerna gäller att den kan ha tendenser till att vara subjektiv, då dessa organisationer ofta redan har uttalade ståndpunkter

vad det gäller IMF och Världsbankens utvecklingsarbete och ekonomiska politik. Deras utvärderingar av PRS-initiativet bör dock vara betydligt utförligare än vår. Detta innebär att de efter mer arbete med initiativet bör ha en större insikt i hur saker och ting verkligen ligger till och att deras subjektivitet därför minskas av den verkliga kunskapen om situationen som de besitter. Då vi läst kritiken och anknutit den till vad vi tyckt oss kunna se då vi analyserat dokumentens innehåll så har vi dock hållit i huvudet att viss subjektivitet kan förekomma i kritiken mot IMF och Världsbankens skuldreduceringsprogram.

5.3 Diskussion angående PRS-dokumentens potential och framtid

Trots all kritik som HIPC-initiativet och PRS-dokumenterna får från olika håll och trots att vi i dagens läge håller med om stora delar av den kritik som ges så tror vi att initiativet har en inbyggd potential som med rätt medel kan tas fram. Precis som vi tidigare sagt tycker vi att initiativet i teorin låter bra problemet är dock att det i praktiken inte fungerar likadant som det sägs i teorin. Ett landsägt, landsdrivet och landsspecifikt utvecklings- och fattigdomsreduceringsprogram låter väldigt bra, det gäller dock att programmet verkligen får vara landsägt, landsdrivet och landsspecifikt. Som vi kommit fram till i vår analys ovan så uppfylls inte dessa tre kriterier i nuvarande utvecklingsarbete. Det vi först och främst tror kan göra programmet bättre är att dessa tre kriterier uppfylls. Utvecklingsprocessen av PRS-dokumentet måste få ta sin tid så att alla grupper i samhället får säga sin mening, rösterna från de olika samhällsgrupperna i måste även väga lika tungt (i förhållande till gruppens storlek i landet) vid den slutliga utvecklingen av dokumentet. Ingen grupp får marginaliseras eller uteslutas, vilket är något som skett när dagens PRS-dokument utformats. Något som kan göras för att detta ska ske är att en grupp med medlemmar från olika grupper i samhället sätts ihop som i sin tur tillsammans ska vara de som håller i utvecklingsprocessen av PRS-dokumentet. För att få rätt kompetens för att utveckla ett dokument så kan det krävas att konsulter anlitas, dessa konsulter ska dock endast bistå med sitt kunnande och inte vara de som bestämmer hur processen ska fortgå. För att öka kompetensen ytterligare inom gruppen så tror vi att det skulle vara bra att knyta forskare från landets universitet till gruppen.

Om programmet ska nå sin fulla potential tror vi även att IMF och Världsbanken måste släppa på greppet om utvecklingsarbetet och låta länderna själva ta större ansvar. De två institutionerna bör endast verka som rådgivare, vilket var tanken med det nya utvecklingsprogrammet från början. Så länge det är IMF och Världsbanken som godkänner PRS-dokumenterna så är det svårt att minska deras makt. Flertalet av länderna har samarbetat

med IMF och Världsbanken även tidigare, vilket gjort att länderna precis vet var institutionerna står och vilka deras åsikter är. Detta gör att trots att IMF och Världsbanken inte direkt säger vad de vill att PRS-dokumenterna ska innefatta så vet de flesta länderna det och utformar därför sina strategier därefter för att snabbt få en reducering av sin skuld. För att programmet ska förbättras så måste alltså IMF och Världsbanken skaffa sig en helt annan roll inom utvecklingsarbetet. Bättre vore kanske om det inte var dessa två institutioner som godkände PRS-dokumenterna utan någon som är mer oberoende i processen, det kan t.ex. handla om en grupp med deltagare från olika intressenter och givarsamhällen. Det som står i PRS-dokumenterna måste även bli mer landsspecifikt. Visst är det bra att det finns en mall som säger vad ett PRS-dokument ska innehålla men utöver dessa riktlinjer för hur dokumentet ska utformas så bör det vara landsspecifikt med mål och strategier som är viktiga för det enskilda landet.

För att förenkla arbetet så bör det även finnas en bakomliggande utvecklingsteori, vilken ska vara empiriskt belagd och på detta sätt kunna hjälpa länderna att fokusera på rätt saker för att utveckling ska nås. I dagens PRS-dokument så prioriteras väldigt många områden, ifall alla strategier inom dessa områden ska kunna genomföras så behövs det enorma summor pengar, vilka inte existerar. På grund av detta så bör istället färre områden prioriteras så att resultaten verkligen kan uppnås. Ett resonemang om vad som bör prioriteras borde alltså föras för att de mest ideala strategierna ska utvecklas.

6. Sammanfattning och slutsats

Vi har i denna studie undersökt sju olika länders PRS-dokument (Benin, Etiopien, Ghana, Mali, Moçambique, Niger och Senegal) utifrån dess uppbyggnad, struktur och tre utvalda sektorer, vilka är utbildning, hälsa och export. Utifrån hur länderna faktiskt ser ut inom dessa sektorer har vi undersökt hur pass PRS-dokumentet förhåller sig till denna verklighet. Utifrån detta har vi sedan försökt dra slutsatser om hur pass landsspecifika, landsägda och nationellt drivna PRS-dokumentet verkligen är. För att få en bredare vinkling har vi även tagit del av den kritik som riktas mot PRS-initiativet. Vi har utifrån denna kritik och det vi själva kommit fram till då vi bearbetat PRS-dokumentet försökt att skaffa oss en egen mening om hur funktionellt PRS-initiativet är, vi har även försökt att granska kritiken som riktas mot initiativet och se om den är befogad. Som avslutning har vi även spånat på hur vi tror att PRS-initiativet kan förbättras för framtiden. Nedan följer våra slutsatser:

I inledningen till denna studie frågade vi oss om PRS-dokumentet är anpassade till vart lands förutsättningar och behov eller om de är generellt utformade och därför ser likadana ut för samtliga länder. Vi frågade oss även om den kritik som riktats mot PRS-initiativet är befogad. Efter vi analyserat de sju PRS-dokumentet utifrån deras uppbyggnad och våra valda sektorer så har vi kommit fram till att de i princip ser likadana ut. Då vi endast studerat Afrikanska länder med nästan identiska problem inom våra tre sektorer, så anser vi dock att vissa likheter är befogade. Andra saker inom länderna skiljer sig dock då de är styrda på olika sätt och av olika politiska ledare, vilket innebär att dokumentet borde skilja sig åt både då det gäller strategier och mål inom de olika sektorerna samt när det gäller vilka områden som prioriteras. Om vi ser mer generellt på dokumentet så kommer dock likheter fram både mellan länders dokument och med tidigare strukturanpassningsprogram som inte ger sken av

landsspecificering, t.ex. den starka fokuseringen på makroekonomin och den neoliberal politik. Detta gör att vi tycker att PRS-dokumentet verkar vara mer generella i sin utformning och ej specifikt anpassade till vart enskilt land. Vi har fått känslan av att IMF och Världsbanken i allt för hög grad styr trots löften om nationellt ägande och drivande av PRS-initiativet.

Kritiken som riktats mot initiativet riktas främst mot det nationella ägandet, att det ej uppfyllts i den utsträckning som sagts, och mot programmets likheter med tidigare strukturanpassningsprogram. Vi finner den största delen av kritiken befogad, då även vi funnit att det nationella ägandet inte verkar vara så utbrett i praktiken som det beskrivs i teorin om hur PRS-initiativet ska fungera. I flera fall verkar det som om utvecklingsprocessen av PRS-dokumentet skyndats på för att färdigställa dokumentet så fort som möjligt och därmed få snabbare skuldreducering. Detta antar vi och flertalet kritiker har lett till att flera grupper i samhället uteslutits från deltagande i processen. Om det är så att flera grupper uteslutits så har idén med ett brett nationellt ägande fallerat och då även en av huvudpunkterna i PRS-initiativet, vilken var att programmet skulle vara nationellt ägt och innefatta åsikter från olika intressegrupper i samhället.

Precis som flertalet kritiker tycker även vi oss finna likheter mellan tidigare strukturanpassningsprogram och dagens PRS-initiativ. Tecken vi sett under studiens gång som tyder på detta är bl.a. att PRS-initiativet precis som de så kritiserade tidigare strukturanpassningsprogrammen fokuserar på makroekonomisk politik och har en neoliberal syn då det gäller handeln.

Med detta har vi kommit fram till att PRS-initiativet mest verkar vara en modifierad uppföljning på de tidigare strukturanpassningsprogrammen och inte något revolutionerande inom utvecklingsarbetet, vilket IMF och Världsbanken påstod att det skulle vara då initiativet implementerades för första gången år 1996.

Vi tror dock att initiativet kan ha potential om mer fokus i praktiken läggs på nationellt ägande, nationellt drivande och landsspecificering. Detta tror vi kan ske genom att en grupp med medlemmar från de olika grupperna i samhället sätts samman, denna grupp ska sedan vara den som styr utvecklingen av PRS-dokumentet. På detta sätt tror vi att det nationella ägandet kan upprätthållas. Något annat som vi tror är viktigt för att PRS-initiativet ska fungera och ge positiva resultat är att de finansiella resurserna begränsas till ett fåtal prioriterade områden och inte som i dagens läge sprids på många olika områden som anses

vara prioriterade. Vi anser även att IMF och Världsbanken måste släppa tyglarna och inte låta sina egna värderingar och åsikter om utveckling styra blint.

7. Källförteckning

- IMF HIPC <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm>
2005-07-27
- Forumsyd http://www.forumsyd.se/conferences/w_bok_op/PRS.pdf
Fattigdomsbekämpning på de fattigas villkor? Sofia Walan 2005-07-27
- Unctad http://www.unctad.org/en/docs/gdsmdpbg2420032_en.pdf
The World Bank's poverty reduction strategy paper approach: good market or good policy? 2005-07-27
- IMF PRSP
<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/prsp.htm>
2005-07-27
- Etiopien PRSP
http://siteresources.worldbank.org/INTETHIOPIA/Overview/20207639/2002_07_prsp.pdf
2005-07-27
- Etiopien UNDP
http://hdr.undp.org/statistics/data/cty/cty_f_ETH.html
2005-08-15
- Benin Completion Point Document
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2003/cr0389.pdf>
2005-07-27
- Benin PRSP <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2003/cr0362.pdf>
2005-07-27
- Benin UNDP
http://hdr.undp.org/statistics/data/cty/cty_f_BEN.html
2005-08-15
- Ghana PRSP <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2003/cr0356.pdf>
2005-07-27

- Ghana Country Brief
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/AFRICAEXT/GHANAEXTN/0,,menuPK:351962~pagePK:141132~piPK:141107~theSitePK:351952,00.html>
 2005-07-27
- Ghana Completion Point Document
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2004/cr04209.pdf>
 2005-07-27
- Ghana UNDP
http://hdr.undp.org/statistics/data/cty/cty_f_GHA.html
 2005-08-15
- Mali PRSP
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2003/cr0339.pdf>
 2005-08-11
- Mali Completion Point Document
<http://www.imf.org/external/np/hipc/2000/mli/mali.pdf>
 2005-08-11
- Mali UNDP
http://hdr.undp.org/statistics/data/cty/cty_f_MLI.html
 2005-08-15
- Mocambique PRSP
<http://www.imf.org/External/NP/prsp/2001/moz/01/043101.pdf>
 2005-08-11
- Mocambique Completion Point Document
<http://www.imf.org/external/np/hipc/2001/moz/mozcp.pdf>
 2005-08-11
- Mocambique landsinformation
<http://en.wikipedia.org/wiki/Mozambique>
 2005-08-11
- Mocambique UNDP
http://hdr.undp.org/statistics/data/cty/cty_f_MOZ.html
 2005-08-15
- Niger PRSP
<http://www.imf.org/External/NP/prsp/2002/ner/01/010102.pdf>
 2005-08-11

- Niger Completion Point Document
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2004/cr04161.pdf>
2005-08-11
- Niger landsinformation
<http://en.wikipedia.org/wiki/Niger>
2005-08-11
- Niger UNDP
http://hdr.undp.org/statistics/data/cty/cty_f_NER.html
2005-08-15
- Senegal PRSP
<http://www.imf.org/External/NP/prsp/2002/sen/01/100502.pdf>
2005-08-11
- Senegal Completion Point Document
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2004/cr04130.pdf>
2005-08-11
- Senegal landsinformation
<http://en.wikipedia.org/wiki/Senegal>
2005-08-11
- Senegal UNDP
http://hdr.undp.org/statistics/data/cty/cty_f_SEN.html
2005-08-15
- Kritik WB
<http://www.worldbank.org/oed/prsp/>
The Poverty Reduction Strategy Initiative An Independent Evaluation of the World Bank's Support Through 2003
2005-08-11
- Jubel
<http://www.jubel.org/pdf/intro.pdf>
2005-08-11
- Eurodad
<http://www.eurodad.org/uploadstore/cms/docs/WBevalMay03.pdf>
2005-08-11
- SNF
<http://www.snf.se/verksamhet/internationellt/vb-fattigdom.htm>
2005-08-11

